T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RUS PAGANLIĞI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali TOKMAK

TARİH ANABİLİM DALI

Ankara, 2020

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RUS PAGANLIĞI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali TOKMAK

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Salih YILMAZ

TARİH ANABİLİM DALI

Ankara, 2020

ONAY SAYFASI

Ali Tokmak tarafından hazırlanan “Rus Paganlığı ve Günümüze Yansımaları” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvan Adı Soyadı	Kurumu	İmza

Tez Savunma Tarihi:

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Unvan Ad Soyad

…….

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 08.06.2020

İmza

Adı SOYADI

ÖZET

Ruslar ortaya çıktıkları dönemden Hıristiyanlığı kabul edene kadar pagan inançları doğrultusunda hayatlarını şekillendirmişlerdir. Hristiyanlık, bu inanışları bastırmak ve ortadan kaldırmayı amaçlamışsa da paganizm, arka planda var olmaya ve kendini yinelemeye devam etmiştir. Paganlık gücünü doğadan alan bir inanç sistemi olduğundan, hiç bitmeyen ve sürekli kendini tekrar eden bir yapıya sahiptir ve unutulması veya bastırılması bu sebeple zordur.

Günümüzde Rusya'da var olan ve kutlanan çoğu inanış ve özel güne bakıldığında, içerisinde pagan döneminden kalma birçok durumu bünyesinde barındırmaktadır. Aynı zamanda pagan inanç sistemi içerisinde yer alan tanrı veya özel figürler, bir Hristiyan kimliğine bürünerek devam etmeyi başarmıştır.

Yapılan bu araştırma ile de günümüzde Rusya'da kutlanan ve Hristiyanlığa ait olarak bilinen bayram ve diğer özel günlerin içerisinde ne tür pagan inanışlarının olduğu açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hristiyanlık, mitoloji, Paganizm, Rusya, Slavlar

ABSTRACT

The Russians shaped their lives according to their pagan beliefs from the time they emerged until they accepted Christianity. Although Christianity aimed at suppressing and eliminating these beliefs, paganism continued to exist in the background and repeat itself. Since paganism is a belief system that takes its power from nature, it has a never-ending and constantly repeating structure and it is difficult to forget or suppress.

Considering most beliefs and special days that exist and celebrated in Russia today, contains many conditions from the pagan era. At the same time, the gods or special figures in the pagan belief system managed to continue with a Christian identity.

With this study, it will be tried to explain what pagan beliefs exist in the feasts and other special occasions that are celebrated in Russia today and are known to belong to Christianity.

Keywords: Christianity, mythology, Paganism, Russia, Slavs,

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
İÇİNDEKİLER iii
KAYNAKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ vi
1. GİRİŞ 1
2. RUS TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ 3
2.1. İlk Rus Devleti – Kiev Rusyası 3
2.2. Rus İmparatorluğu Dönemi 5
2.3. Sovyetler Birliği Dönemi 8
3. RUS PAGANİZMİ VE MİTOLOJİSİ 11
3.1. Rus Mitolojisinde Su, Ateş, Taş ve Rüzgâr Kültleri 14
3.2. Rus Mitolojisinde Doğum, Düğün ve Ölüm Adetleri 18
3.3. Rus Pagan Tanrıları 20
3.3.1. Perun 23
3.3.2.Volos (Veles) 25
3.3.3. Mokoş 27
3.3.4. Svarog 28
3.3.5. Dazbog – Hors 28
3.3.6. Stribog 29
3.3.7. Simargl 29
3.3.8. Yarilo 29
3.3.9. Kupala 30
3.3.10. Kostroma 31
4. RUSLARIN HRİSTİYANLIĞA GEÇİŞ SÜRECİ VE PAGAN İNANÇLARI 32
4.1. Rusların Hıristiyanlığa Geçiş Süreci 32
4.2. Günümüzde Yaşayan Pagan İnanışları 34
4.2.1. İneklerin Koruyucusu Agafya 35
4.2.2. Agrafena'nın Vaftiz Kazanı 35
4.2.3. Akulina Buğday Günü 35
4.2.4. Babinden Günü 36
4.2.5. Beşaret Günü 36

4.2.6. Vasilyev Gecesi 36
4.2.7. Kutsal Muvasala 37
4.2.8. Yüceltme Günü 37
4.2.9. İsa'nın Değişimi 38
4.2.10. İoannis Klimakos Günü 38
4.2.11. Malaki Günü 38
4.2.12. Yegoryev Günü 38
4.2.13. Zahariya Serpovidets Günü 39
4.2.14. İvan Kupala Bayramı 39
4.2.15. İlyas Günü 39
4.2.16. İshak Günü 40
4.2.17. Kasyanov Günü 40
4.2.18. Vaftiz Günü 41
4.2.19. Kuzma ve Demyan Günü 41
4.2.20. Maslenitsa Bayramı 42
4.2.21. Nikolay Günü 42
4.2.22. Kukla Günü 42
4.2.23. Koyun Çobanı Onisim Günü 43
4.2.24. Paskalya Bayramı 43
4.2.25. Bal Günü 44
4.2.26. Petrov Günü 44
4.2.27. Meryem Ana'nın Şefaati 45
4.2.28. Hamsin Yortusu 45
4.2.29. Radonitsa 46
4.2.30. Meryem Ana'nın Doğuşu 46
4.2.31. Noel 46
4.2.32. Ded Maroz (Ayaz Ata) 47
4.2.33. Semik Bayramı 48
4.2.34. Tanrı ile Buluşma Günü 48
4.2.35. Çile Haftası 49
4.2.36. Aziz Trifon Günü 49
4.2.37. Hamsin Yortusu 49
4.2.38. Kutsal Cumartesi 50
4.2.39. Aziz Florus ve Aziz Laurus Günü 50

4.2.40. Temiz Pazartesi 51
4.2.41. Kutsal Perşembe veya Temiz Perşembe 51
4.2.42. Simon Stilit Günü 52
5. SONUÇ 53
6. KAYNAKLAR 56
7. EKLER 64

KAYNAKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ruslar arasında yazılı kaynaklar özellikle Hristiyanlığa geçiş ile büyük bir artış sağlamıştır. Rus araştırmacılar Hristiyanlığın kabulü ile yazılı kaynakların arttığını savunmaktadır. Özellikle yıllık yazım kültüründe büyük bir gelişme sağlanmıştır. Paganlık dönemine ait yazılı kaynaklara ulaşılamamıştır. Bunların Hristiyanlıkla birlikte yok edildiği bilinmektedir. Rus tarihinin temel kaynağını oluşturan yıllıkların ilk olarak Nestor ile başladığı bilinmektedir. Paganlık dönemine ait ilk bilgilerde bu yıllık kapsamında elde edilmiştir. Yine paganlığa ait bilgilere, kilise tarafından yazılan kaynaklardan elde edilmektedir.

Ayrıca arkeolojik malzemeler de bu konunun aydınlatılması için önemli bir yere sahiptir. Paganlık dönemine ait bilinen ilk arkeolojik kaynaklar Ukrayna'da bulunan Zbruch heykelidir. Bu malzemelerde Pagan tanrılarına ait tasvirler bulunmuş ve çok önemli bir kaynak durumuna gelmiştir. Yine halk söylencelerinde, destanlarda, şiirlerde ve şarkılarda paganlığa ait izleri bulmak mümkündür.

Rusça Kaynaklar

Paganizm konusunun aydınlatılması için öncelikli olarak başvurulması gereken kaynakları Rusça kaynaklar oluşturmaktadır. Konu ile ilgili yazılmış araştırma kaynaklar başta Rus yıllıkları ve arkeolojik malzemeler etrafında oluşturulmuştur. Rusya'da paganlıkla ilgili yapılmış en önemli araştırma Rubakov tarafından ele alınmış *Eski Ruslarda Paganlık* adlı eserdir. Bu eserde, Hristiyanlığın kabulünden önceki dönem hakkında detaylı bilgiler vermekle birlikte, paganizm içerisinde yer alan halk inanışları ve bayramları yer almaktadır. Yine Ukrayna'da bulunan Zbruch heykelini de yorumlayarak alana önemli katkı sağlamıştır. Başka bir Rus yazar Kostromov'un yazdığı *Slav Mitolojisi* adlı kaynak, ilgili konunun aydınlatılmasında önemli bir yere sahiptir. Eser içerisinde paganlık hakkında genel bilgiler, Slav mitolojisi, Rus pagan tanrıları ve paganlığa ait önemli gün ve bayramlar derlenerek okuyuculara aktarılmıştır. Rus araştırmacı Şeping'in kaleme almış olduğu *Slav Mitolojisinin Mitleri* adlı eserde yine Ruslara ait birçok mitolojik öge yer almaktadır. Konu ile ilgili araştırma yapılırken, bu Rusça kaynaklara ayrıca dikkat edilmelidir.

Türkçe Kaynaklar

Rus paganlığı ile ilgili ele alınmış Türkçe kaynaklar sınırlı sayıdadır. Bunlara değinmek gerekirse Gönül Uzelli'nin yazmış olduğu, *Slav Mitolojisi – İnanışlar ve Söylenceler* başlıklı kitap Türkçe olarak Rus Mitolojisine ait en kapsamlı kitap konumundadır. Yine Gamze Öksüz'ün yazmış olduğu *Ana Hatlarıyla Rus Mitolojisi* adlı kitap konu ile ilgili başvurulması gereken Türkçe kaynaklar arasında yer almaktadır. Eser içerisinde paganlığa ve mitolojiye ait ögeler ve tanımlar yer almaktadır. Ayrıca Rus paganlığı ile ilgili olarak Ankara Üniversitesinde yapılmış bir Yüksek Lisans tezi bulunmaktadır. Betül Kaya tarafında yazılmış *Rusya'da Paganizm* başlıklı tez genel hatları ile Rus paganlığına ışık tutmaktadır. Gazi Üniversitesinde yapılmış diğer bir tez ise *Folklor Kaynaklarına Göre Eski Türk ve Slav İnanç Sistemi'dir.* Maria Eren tarafından yazılmış bu tezde ise Türk ve Slav inanışlarının karşılaştırılması yapılmıştır. Yapılacak olan bu çalışmada ise bu tezlerden farklı olarak günümüzde var olan Rus Pagan inanışlarına değinilecektir. Ayrıca Türkçe kaynaklar arasında Rus paganlığına ait özel günleri anlatan çeşitli makaleler de bulunmaktadır.

Türk mitolojisi için ilgili kaynakların başında Bahaddin Ögel tarafından yazılmış *Türk Mitolojisi I-II* yer almaktadır. Mitoloji üzerine yazılmış çok kapsamlı bir kitap olma özelliği taşımaktadır. Abdülkadir İnan tarafından yazılmış olan *Eski Türk Dini Tarihi ve Tarihte ve Bugün Şamanizm* adlı kitaplar konu için kullanılması gereken önemli bir eserdir. İbrahim Kafesoğlu tarafından yazılmış olan *Eski Türk Dini* ve *Türk Milli Kültürü* adlı kaynaklar, Türk mitolojisi üzerine incelenmesi önem arz eden eserlerdir. Ayrıca eski Türk dini ve mitolojileri hakkında yazılmış birçok makale ve tez de yer almaktadır.

Tez çalışması kapsamında tarama ve derleme yöntemi kullanılmıştır. İlk olarak Rusça kaynaklar tespit edilerek ilgili olanları okunmuş ve tercüme edilerek yazıya aktarılmıştır. Ardından Rus Mitolojisi ile ilgili Türkçe kaynaklar da derlenmiş ve gerekli okumalar yapılmıştır. Son olarak araştırma kapsamında olan bilgilere, akademik üslup ve kurallar çerçevesinde atıflarda bulunulmuştur. Tezin tamamlanmasının ardından ilgili alana Rus Pagan inançları ve günümüzdeki yansımaları konusunda yeni bir eserin kazandırılması amaçlanmıştır. Ayrıca tez dahilinde Türk mitolojisi ile karşılık gelen unsurlar da ele alınarak benzerlik ve farklılıklarına yer verilecektir.

1. GİRİŞ

Rus devletinin, Rurik (Resim:1) ve kardeşleri tarafından 862'de Novgorod'da hüküm sürmeye başlamasıyla kurulduğu kabul edilmektedir. 862 yılından itibaren Rurik ve kardeşleri 1610 yılına kadar yönetici hanedanı olarak kalmışlardır. Rusların büyük çoğunluğu, bin yıldır Ortodoks Hıristiyan olarak tanımlanıyor. Prenses Olga 950'li yıllarda Doğu Roma İmparatorluğu'nda bulunduğu bir dönemde vaftiz edilerek Ortodoks Hıristiyan olan ilk Slav olarak tarihe geçmiştir. Ancak Rusların resmi dininin Hristiyanlık olması ise 988 yılında Prenses Olga'nın torunu, Knez Vladimir (Resim:2) zamanında olmuştur. 988 yılında Kiev'de bulunan Rus halkı Dinyeper nehrinde vaftiz edilmiştir. Bundan önce ise Ruslar, her biri farklı güçlere sahip olan Perun gibi eski pagan tanrılara taparlardı. Vladimir'in Hristiyanlığa geçmesinden önce bu tür pagan tanrılara tapınılması için tapınakları inşa ettirmiş olsa da onun her iki inanca da ilk başta karşı olduğu bilinmektedir. Efsanelere göre İslamiyet ve Yahudilik Vladimir'e sunulduğunda onları farklı kısıtlamalar olduğu için beğenmediği söylenmektedir. Vladimir hristiyanlığın kabulünden sonra Kiev'deki eski pagan tanrı heykellerinin yıkılmasını emretti ve onları Dinyeper Nehri'ne attırdı. Daha uzak şehirleri de vaftiz etmek için ordular gönderdi. Eski inançları değiştirmek için büyük güç harcadı.

Hristiyanlıkla birlikte Vladimir'in de yaşam tarzı açıkça etkilendi. Sadece kiliseler inşa etmekle kalmadı, ölüm cezasını kaldırdı, fakirleri korudu, okullar kurdu ve komşu uluslarla barış içinde yaşamayı başardı. Ölüm döşeğinde, bütün eşyalarını fakirlere verdi. Vladimir'den sonra gelen Rurikler ve Romanovlar'da bu dini benimsediler. Tanıtmak ve yaşatmak için mücadele ettiler. Ancak Bolşevikler 1917'de iktidara geldikten sonra Rusya'yı ateist devlet haline getirmeye çalıştılar, dinleri yasakladılar. SSCB'nin dağılması ile başta Hristiyanlık olmak üzere diğer dinlerin yaşanması konusunda insanlar serbest bırakıldılar.

Neredeyse tüm toplumlar semavi dinlere geçmeden paganlık gibi doğa kökenli birçok olayı örnek alarak, onlara ibadet etmişlerdir. Bunlar başta korku ve şükretme temelliydi. İnsanlar bu tür doğa olaylarına anlamlar yüklediler ve bir süre sonra doğa, sistematik inançlara dönüştü. Din değiştirme olayları yaşanmaya başladıktan sonra ise insanlar asıl inançlarını tamamen bir kenara bırakmadı. Seçmiş oldukları dinler ile belki

de farkında olmadan eski inançlarını birleştirdiler. Günümüzde hem eski inançlar hem de yeni dinler insanlar arasında yaygın bir şekilde devam etmektedir. İnsanların doğaya yükledikleri anlam sonucu ortaya çıkan inanışlar, doğanın sürekli olarak kendini yenilemesi ve tekrar etmesi sebebiyle hiçbir zaman unutulmamasına yol açtı ve günümüze kadar ulaşmıştır. Hatta bu inanışlar, Hristiyan bayramları ve gelenekleri arasına da girmiş durumdadır.

Türkler ise tarihleri boyunca farklı dinleri benimsemiş, farklı inanışlara ait adetleri yaşantılarının içerisine koymuşlardır. Dinlerden gelen bu inanışlar kendi kültürel adetleri ile birleşerek bir sentez olmuştur. Türkler de Ruslar gibi doğa karşısında oluşmuş bir inanç sistemi bulunmaktadır. Gök Tanrı, totemcilik ve Şamanizm'in temelinde doğa inanışları bulunmaktadır. Bu sebeplerden dolayı Türk ve Rus mitolojileri bir yerde ortak etkenlere sahiptirler. Çalışma genelinde Rus pagan inançları ve mitolojilerine dair konulara değinirken konunun daha iyi kavranması amacıyla Rus mitolojisinde karşılık gelen Türk inançlarına da yer verilecektir.

2. RUS TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

2.1. İlk Rus Devleti – Kiev Rusyası

Eski zamanlardan beri Slav kabileleri orta ve güneydoğu Avrupa'da yaşamaktadırlar. Bugün onların torunları Bulgaristan, Bosna-Hersek, Makedonya, Polonya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Hırvatistan, Karadağ, Çek Cumhuriyeti'nde yaşıyor. Doğu Slavların torunları aynı zamanda Rusya, Ukrayna ve Beyaz Rusya halklarıdır. Bu halklar ortak tarih ve ortak bir kültürle birbirine bağlıdır.

Doğu Slavları arasındaki ilk devlet M.S. IX. yüzyılda oluşmaya başladı. Buna Kiev Rus veya Eski Rus devleti denmektedir. Başkenti, Dinyeper Nehri üzerinde bulunan Kiev şehridir. Rurik tarafından kurulduğu bilinmektedir (Milova, L.V. 2010: 83). Yönetim Romanov hanedanlığına geçene kadar Rurikler, Rus Devletini yönetmişlerdir. XI. yüzyılda Kiev Rus, Baltık Denizinden Karadeniz'e kadar toprakları bünyesine katarak büyük bir devlet olmaya başardılar (Famintsın, 2014: 95).

Eski Rus devletinin tarihindeki en önemli olaylardan birisi Hıristiyanlığın benimsenmesidir. Bu durum 988 yılında gerçekleşti. Hıristiyanlığın benimsenmesiyle birlikte ülkede çok şey değişti. Yeni gelenekler ve yeni yasalar ortaya çıktı. Kiliseler ve katedraller inşa edilmeye başlandı. Mimariye freskler, mozaikler dâhil oldu. Bu durum manastırların ortaya çıkmasına neden olurken, keşişler kronikler yazmaya başladılar. İnsanlar okumayı ve yazmayı öğrenmeye başladı, çünkü Hıristiyanlıkla birlikte yazı Rusya'ya geldi. Hristiyanlığa geçmenin en önemli sonuçlarından birisi de bu oldu.

Rusya şehirleri gelişmeye ve güçlenmeye devam ederken yerel prenslerin güçleri de giderek arttı. Bu yerel prensler güçlendikçe Kiev Knezine itaat etmemeye başladı. Her prens “Ben kendi kendimin efendisiyim!” diyerek bağımsız hareket ediyordu. Bu durum da birçok sorunu ve savaşı beraberinde getirdi (Bogorodskaya, 2012: 10).

XIII. yüzyıla kadar sayısı elliden fazla olan prensler arasındaki savaşlar devam etti. Tarih, 1223’e geldiğinde, Moğollar güçlenerek fetihlere başladı. Moğollar Rus sınırlarına dayandığında, küçük Rus prenslikleri Moğollara karşı duracak birlik ve beraberlik içinde değillerdi. Moğollar 1240 yılında Rus topraklarını ele geçirdi ve birçok şehri tahrip ederek yağmaladı. Böylelikle Rus toprakları Moğolların egemenliği altına girdi. Bu

durum 1240 yılından 1480 yılına kadar devam etti (Söylemezoğlu, 1956: 114).

1380'de komşu prenslerle aynı fikirde olan Moskova Knezi Dimitri büyük bir ordu topladı. Don Nehri yakınında, tarihte Kulikovo Savaşı olarak bilinen büyük bir savaş gerçekleşti. Ruslar, Altın Orda ordusunu mağlup etmeyi başardı. Bu zafer sonrasında Knez Dimitri, Donskoy ünvanını aldı. Bu zafer Rus tarihi için önemlidir ancak Rus toprakları, 1480 yılında büyük Moskova Knezi III. İvan zamanında tamamen bağımsız oldu.

Knez III. İvan ile birlikte Moskova büyük bir devletin başkenti oldu. Aynı zamanda dini merkez rolü de arttı. XV. yüzyılın ortalarında Bizans'ın, Osmanlı Devleti tarafından fethedilmesinden sonra, Bizans'ın devlet gücünü temsil eden çift başlı kartal sembolü, Rusya tarafından kullanılmaya başlandı. III. İvan zamanında en büyük yeniliklerden birisi de mimari alanında gerçekleşti. Günümüzde Rusya'nın en büyük sembollerinden olan Kremlin Sarayı inşa edilmeye başlandı.

III. İvan yönetiminden sonra 1547'de tahta çıkan IV. İvan (Korkunç), bütün Rusları bir çatı altında toplayarak ilk Rus Çarı oldu. IV. İvan ile birlikte ortak bir yönetim sistemi, çar ordusu, yeni yasalar ve vergi sistemi düzenlendi. Bu aşamalardan sonra devlet Rus Krallığı olarak adlandırıldı. İvan, güçlü bir devletin kurulabilmesi için devletin sağlam temellere oturtulması gerekliliğine inanıyordu ve yenilikleri bu düşünce sistemine göre gerçekleştirmekteydi. IV. İvan'ın diğer bir politikası ise güçlü bir devlet olunması için Rus Çarına sorgusuz sualsiz herkesin itaat etmesi gerektiğini düşünüyordu. İtaat etmeyenler ağır şekilde ya sürgün edildi ya da idam edilerek cezalandırıldı. Bu politikasından dolayı IV. İvan, Korkunç İvan olarak adlandırıldı (Ponting, 2011: 541).

IV. İvan ile ilerleyen devlet, 1552'de Kazan ve ardında da Astarhan hanlığıyla savaşıp galip geldi ve Volga Nehri boyunca bulunan topraklar, Rusya'nın bir parçası oldu. XVI. yüzyılın sonunda Ruslar, Sibirya Hanlığı ile savaştı ve kazandı. Bu durum Sibirya'nın gelişiminin başlangıcı oldu. Doğuya doğru gittikçe genişleyen Ruslar, geleceğin ünlü şehirleri olacak olan Tobolsk, İrkutsk, Krasnoyarsk'a yerleşim alanı ve kaleler inşa ettiler. Böylece Sibirya ve Uzak Doğu, Rusya'nın bir parçası oldu (Söylemezoğlu, 1956: 126).

Doğu sınırlarında bu gelişmeler yaşanırken, batıdaki sınırlar da değişiyordu. Doğuda Ukrayna ve Kiev şehirleri Rusya'nın bir parçası oldu. Ukrayna toprakları Polonya

tarafından yönetiliyordu. XVI. yüzyılda, Ukraynalılar bağımsızlık mücadelesine başladılar. Ancak güçleri yeterli değildi ve 1654'te Ukraynalılar Rusya'dan yardım istediler. Ukraynalıların yardım çağrısına sessiz kalmayan Çarlık, Ukrayna'yı Polonya'dan kurtararak kendi sınırlarına kattılar. Böylece, XVII. yüzyılın sonunda, Rusya toprakları önemli ölçüde arttı.

XVII. yüzyılın başlangıcı aynı zamanda sıkıntıların habercisi oldu. Ruslar bu sıkıntılı zamanı ''Sorunlar Zamanı'' olarak adlandı. Bunun nedeni Rusya'daki hava şartlarının kötü gitmesi ve buna çare bulunamamasıydı. Birkaç yıl hiç mahsul alınamaması ve ağustos aylarında ekinlere don vurması ve devletin buna hiçbir önlem almaması köylülerin sabrını taşırdı ve isyanlar başladı. Ülkede çıkan iç isyanlar yüzünden, Çar tahtında değişiklikler yaşandı. Ancak bunların hiçbiri çare olmadı. Bu gelişmelerin ardından Çarlığın zayıflığını fırsat bilen, Polonya ve İsveç saldırıla başladılar. Batı ve kuzeybatıdaki Rus topraklarını ele geçirdiler. Bu zor zamanlarda dur demek adına, Rus halkı vatanlarını savunmak için ayaklanma başlattı. Novgorod ve Volga'da tüccar Kuzma Minin, Prens Dimitri Pozharski liderliğinde bir ordu toplamaya başladı. 1612'de bu ordu Moskova'yı kurtardı ve 1613'te yeni Rus Çarı Mihail Romanov oldu (Ponting, 2011: 565). Böylece Şubat 1917'ye kadar sürecek olan Romanov hanedanının hükümdarlığı başlamış oldu.

2.2. Rus İmparatorluğu Dönemi

Romanov hanedanlığının tahta geçmesinin ardından Rusya'da büyük değişiklikler yaşandı. Tahta geçen I. Petro (Deli – Büyük), birçok reform gerçekleştirdi. I. Petro, donanma ve askeri anlamda birçok yenilik yaptı ve ülkenin hemen hemen her yerine fabrikalar kurdu. Aynı zamanda ülke içinde kolay ulaşım sağlanması adına birçok yol yaptırdı. Matematik, askeri ve deniz işlerini öğretmek için okullar açtı (Kurkin, 2012: 99). XVIII. yüzyılın başında, Rusya, İsveç ile savaştı. 21 yıl süren savaş, Rus ordusunun zaferiyle sonuçlandı. Bu zafer sayesinde Rusya, Baltık Denizindeki arazinin bir kısmını ele geçirdi. Bütün bu değişiklikler Rusya'yı güçlü bir ülke, bir imparatorluk haline getirdi. Böylelikle I. Petro ilk Rus imparatoru oldu. 1703 yılında I. Petro St. Petersburg (Petrograd) ve Petrozavodks şehirlerini kurdu ve 1712'de St. Petersburg, Sovyetler Birliğine kadar Rusya'nın başkenti olarak kaldı (Bogorodskaya, 2012: 30). XVIII. yüzyılın başında, Rus toplumunun yaşamında büyük değişiklikler meydana geldi.

I. Petro takvimi değiştirdi ve ‘’Yeni Yıl’’, daha önce olduğu gibi 1 Ocak kabul edildi. Yine I. Petro’nun emriyle, ilk Rus gazetesi çıkartıldı ve ilk müze açıldı. Harfler yerine, sayıları belirtmek için rakamlar kullanıldı ve eski alfabe basitleştirildi. Kraliyet ailesinin yaşam tarzı da değişti. Avrupa gelenekleri, Avrupa kıyafetleri, Avrupa dilleri ve hatta Avrupa mutfağı Rus toplumunda giderek daha popüler hale geldi (Kurkin, 2012: 103).

Başarılı olan I. Petro’dan sonra Rus Çarlarının en etkilisi, İmparatoriçe I. Elizabeth (1741-1761) oldu. Elizabet, kültür, edebiyat, mimari ve müzik alanlarında büyük atılımlar yaptı. 1755 yılında büyük Rus bilim adamı M.V. Lomonosov. 1756'da St. Petersburg'da halk tiyatrosu açtı. Bu tiyatro sanat akademisi olarak kullanıldı. Elizabeth yönetiminde Rusya ekonominin gelişmesine yardımcı olacak ilk bankalar açıldı.

İmparatoriçe Elizabet’ten sonra tahta 1762'de II. Katerina geçti. Katerina yönetiminde, farklı alanlarında önemli değişiklikler oldu. Rusya'da kadınlar için ilk eğitim kurumları açıldı, St. Petersburg'da ilk Halk Kütüphaneleri açıldı. Büyük şehirlerde dükkânlar ortaya çıktı ve kâğıt para ticarette kullanılmaya başladı. Hükümdarlığının başlangıcında Katerina, Saray’ın duvarlarına Avrupalı sanatçılar tarafından çizilen, 225 resim yerleştirdi. Böylece Batı Avrupa sanatının eşsiz bir müzesi olan Ermitaj tarihi başladı. II. Katerina, yönetiminde Rusya büyük savaşlara girerek batı ve güneydeki sınırlarını genişletti.

Polonya'nın 1772, 1793 ve 1795'te, Prusya, Avusturya ve Rusya arasındaki bölünmesi sonucu, Batı Ukrayna ve Batı Belarus Rusya İmparatorluğu'na dâhil edildi. Rusya, 1783'te Kırım’ı Rus topraklarına dâhil etti. Odessa ve Sivastopol'da yeni şehirler kuruldu. Katerina yönetiminde ülkenin uluslararası konumu güçlendi (Bogorodskaya, 2012: 33).

XIX. yüzyılda Rusya tarihinde ülkenin hayatını değiştiren önemli olaylar yaşandı. Bu Napolyon ordusuna karşı 1812 Vatanseverlik Savaşı, 1825 Dekabirist (Aralıkçılar) ayaklanması, 1860-1870 de II. Alexander’ın reform hareketlerine başlamasına neden oldu.

1812 yazında Fransa İmparatoru Napolyon liderliğindeki büyük bir ordu, Rusya'ya karşı bir savaş başlattı. Napolyon, ülkenin batı bölgelerini ele geçirdi ve Moskova'ya ulaştı. Başkentin yakınında, her iki taraftan binlerce asker ve subayın öldüğü kanlı

çarpışmalar yaşandı. Napolyon en nihayetinde Moskova girdi ancak yaşanan gıda sıkıntısı ve soğuktan ötürü şehri terk etmek zorunda kaldılar. Ardından Ruslar tarafından başlatılan direniş hareketi başarılı oldu ve Napolyon mağlup edildi. Aralık 1812'de ülkenin toprakları Napolyon'dan kurtarıldı. Ordusunu terk eden Napolyon, savaşa devam etmek için taze güçleri toplamak üzere Paris'e gitti. Napolyon ile yapılan savaştan sonra, birçok Rus, Rusya'da değişimin başlayacağını umuyordu. Genç soylular, Avrupa tarzı özgürlük ve eşitlik fikirlerinden etkilenmiştiler. Fransa veya İngiltere örneğini takiben, köylüleri toprak sahiplerinin gücünden kurtarmak ve ülkedeki hükümet sistemini değiştirmek istediler. Fakat İmparator I. Aleksandr reformlara başlamaya hazır değildi. I. Aleksandr'ın, Aralık 1825'te ölümünden sonra, aralarında birçok subayında olduğu genç soylu bir grup, iktidarı ele geçirmeye çalıştı. Bununla birlikte, Dekabiristlerin fikirleri, Rus toplumu üzerinde etkili olmaya başladı.

XIX. yüzyılın, 60-70'li yıllarına büyük reformlar dönemi de denir. Bu dönemde ülkede ciddi değişiklikler meydana geldi. Yeni eğitim kurumları açıldı, farklı yaşam alanlarından genç erkekler üniversitelere girebilme hakkını elde ettiler. Ülke hayatındaki önemli sorunlar hakkında yazılan birçok yeni gazete ve dergi çıktı. Özgür, bağımsız insanlar haline gelen köylüler ticarete girebilir, kendi iş yerlerini açabilir, çalışmaya gidebilir ya da sadece şehre gidip işçi olabilme haklarını kazanmışlardı.

II. Aleksandr'ın yapmış olduğu bu reformlar bazıları tarafından yeterli görülmedi. Vatandaşlara hükümete katılmaları için daha fazla hak ve fırsat tanımak için yeni yasalara ihtiyaç duyulduğunu şiddetle savundular. Bu fikirleri savunanların çoğu gençlerdi. Bu genç fikir adamları yeni devrimci fikirler, yoksul ve zengin insanların olmayacağı ve tüm insanların eşit haklara sahip olacağı adil sosyalist bir toplum yaratmak istediler. Bu gençler ayrıca, XX. yüzyılın başında, daha sonra Bolşevik Komünist Partisi olarak bilinen bir parti kurdular. Bu hareketin başında Vladimir İlyiç Lenin bulunmaktaydı.

XX. yüzyılın başlarında, Rus İmparatorluğu, Baltık kıyıları, Batı Ukrayna, Batı Belarus, Kırım, Trans Kafkasya, Orta Asya, Polonya ve Finlandiya'yı içeren büyük ve güçlü bir devlet haline gelmişti. XX. yüzyıl, Rusya İmparatorluğu için ağır sonuçları olan trajik olaylar baş gösterdi. 1905'te Rusya, Japonya ile savaştı ve yenildi. Aynı yıl, ilk Rus devrim hareketi başladı. Şubat 1917'de ülkede iyice alevlenen devrimci olaylar başladı. Rusya'nın I. Dünya Savaşından çekilmesine ve Rus İmparatoru olan II. Nikolay'ın tahttan indirilmesine neden oldu (Zagladin, vd. 2007: 73).

2.3. Sovyetler Birliği Dönemi

İmparator II. Nikolay'ın tahttan indirilmesinin ardından, geçici bir hükümet kuruldu (Zagladin, vd. 2007: 93). Bolşevikler, ülkedeki zor durumdan faydalanarak insanları yeni bir devrime çağırdılar. Ekim 1917'de Petrograd'da bir ayaklanma başladı ve V.I Lenin önderliğindeki Bolşevik hükümeti geçici hükümetin yerini aldı ve Lenin tarafından Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kuruldu. Lenin siyasal komünizm fikrini; Komünist Parti, Sovyetler, gizli polis ve Kızıl Ordunun kurulmasıyla tamamlamış ve yeni dönemde farklı bir devlet yapısı ortaya çıkarmıştır (Sander, 2013: 27).

Yeni hükümet toplumun her alanında reformlar yapmaya başladı. Bankalar, büyük fabrikalar devletin malı sayıldı. Yeni hükümet ülkedeki tüm yaşamı kontrol etmeye çalıştı. Bolşeviklerin eylemlerinden memnun olmayanlar, Sovyet gücüne karşı mücadeleye başladılar. Bu mücadele iç savaşa neden oldu. Bütün ülke “kırmızı” ve “beyaz” olarak ikiye ayrıldı. "Kızıllar", Bolşevikler ve onların destekçileri, "Beyazlar’’ ise Bolşeviklere karşı olan Menşeviklerdi. Bu iç savaş 1922'ye kadar sürdü ve Bolşeviklerin üstünlüğüyle son buldu (Sander, 2013: 29).

30 Aralık 1922 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kurularak, Rus tarihinden yeni bir dönem başlamış oldu. Sovyetler Birliği çevresinde bulunan on dört ülkeyi de sınırlarına dâhil etti. (Ukrayna, Belarus, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Litvanya, Letonya, Estonya, Moldova, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan).

30'lu yıllarda yeni bir toplumun inşa süreci devam etti. Ülkede yeni santraller faaliyete geçti, yaklaşık 9 bin yeni santral kuruldu. SSCB, sanayi üretiminde ABD'den sonra dünyada ikinci sırada yer aldı. Orduyu güçlendirerek askeri üretime çok dikkat edildi. Milyonlarca işçi ve köylü çocuğu okullarda, kolejlerde, enstitülerde okuyabilir hale geldi. Bilim ve kültür gelişti. Tıbbi bakımdan herkes eşit sayıldı. Ücretsiz ve eşit sağlık hizmetlerine erişilebilir hale geldi.

1939'da II. Dünya Savaşı başladı ve 22 Haziran 1941'de Almanya’nın SSCB’ye saldırmasıyla, SSCB savaşa dâhil olmuş oldu. 1941 sonbaharında Almanya, SSCB topraklarının bir kısmını ele geçirdi. Leningrad (St. Petersburg) ve Stalingrad (Moskova) kuşatıldı. Ancak, 1941 sonbaharının sonunda Alman ilerleyişi durduruldu. Naziler şehri ele geçiremedi ve Aralık 1941'in başlarında Kızıl Ordu aktif bir saldırı başlattı. Bu

nedenle Almanya geri çekilmek zorunda kaldı.

Ağır çatışmalarda sekiz milyondan fazla Sovyet askeri ve subayı, 27 milyon Sovyet vatandaşı öldü. II. Dünya Savaşı'nın en önemli savaşları Moskova savaşı, Stalingrad savaşı, Kursk Savaşıdır. Almanların Rus topraklarından atılmasının ardından, Almanya'ya karşı olan savaş Avrupa topraklarında devam etti. Sovyet askerleriyle birlikte Polonya, Çekoslovakya ve Yugoslavya askeri birlikleri birlikte hareket etti. Haziran 1944'te Fransa'da ikinci bir cephe açıldı. İngiliz ve Amerikan birlikleri de Fransa'daki Nazilere karşı harekât başlattı. Mayıs 1945'in başlarında, Berlin içlerine kadar girildi ve Almanya yenilgiyi kabul etti. Böylelikle Avrupa'daki savaş sona erdi. 8 Mayıs 1945'te Almanya, Sovyetler Birliği'ne koşulsuz teslim yasasını imzaladı. SSCB'de XX. yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen değişiklikler tüm dünyayı etkiledi. Orta ve Doğu Avrupa'da ekonomik ve siyasi reformlar başladı. Yirminci yüzyılın sonlarındaki en önemli olay Sovyetler Birliği'nin çöküşüydü.

Savaştan sonra Sovyet halkı hızla ülke ekonomisini restore etti. Kiev, Minsk, Stalingrad ve diğer birçok şehir neredeyse yeniden inşa edildi. 1960'lar ve 1970'ler SSCB'nin başarılı bir şekilde geliştiği zamandı. Ülkenin farklı bölgelerinde yeni aletlerin kullanıldığı büyük fabrikalar inşa edildi. Sibirya'da aktif petrol ve gaz üretimine başlandı. Sovyet halkının hayatı belirgin bir şekilde değişti. Maaşlar ve emekli maaşları arttı. Eğitim, tıbbi bakım ve barınma ücretsiz hale getirildi. 1954'te dünyanın ilk nükleer santrali inşa edildi. 1957'de ilk yapay Dünya uydusu fırlatıldı ve Nisan 1961'de, Sovyet pilotu Y.A. Gagarin uzaya ilk uçuşunu yaptı.

1955 yıllarında televizyon ülke çapında kullanılmaya başlandı. O yıllarda televizyon sadece dünyanın üç ülkesi olan SSCB, ABD ve İngiltere kullanılmaktaydı. 1960'larda renkli televizyon kullanılmaya başlandı. 1950'lerde ve 1960'larda, SSCB'nin hemen hemen her sakini bir teyp, buzdolabı ve diğer ev aletleri satın alabilir derece de ekonomik güce sahip oldu. Ancak kişisel bilgisayarlar SSCB'de 1980'lerde ortaya çıktı.

1970'lerin sonunda, ülkede ciddi sorunlar baş göstermeye başladı. Ekonomik gelişme yavaşladı. 1980'lerin ortalarında, SSCB'de Perestorayka dönemi başladı. Kötü gidişat bir türlü engellenemedi ve SSCB'nin son başkanı M.S. Gorbaçov oldu. Sonuç olarak, 1991'de SSCB dağıldı ve birçok cumhuriyet Sovyetlerden ayrılarak egemenliklerini ilan ettiler. SSCB'nin dağılmasının ardından Haziran 1991'de seçim

yapıldı ve Rusya Federasyonu'nun ilk cumhurbaşkanı Boris Yeltsin oldu (Roux, 2006: 416).

1992'de, yeni toplumun inşası süreci başladı. Piyasa ekonomisi yaratmak adına yeni düzenlemeler yapıldı. 2000 yılında Putin, Rusya Cumhurbaşkanı seçildi. İktidara geldikten sonra ilk iş olarak ülkeyi 7 federal bölgeye ayırdı ve merkezi yönetimi güçlendirmeyi hedefledi. Bir zamanlar mensubu olduğu KGB'yi de güçlendirdi (Yılmaz, 2019: 24).

3. RUS PAGANİZMİ VE MİTOLOJİSİ

Tarihi olarak bakılırken paganlık iki temel düşünceye göre incelenmelidir. İlk olarak paganlık; modern uygarlıkların gelişiminde, doğa güçlerine dayanan yerleşik bir düşünce sistemidir ve bu nedenle ilkeldir. İkincisiyse, putperestlik kendine özgü, benzersiz özelliklere sahip olan ve insanlara kimlik veren ve bir dereceye kadar onların zihniyetlerinin oluşumuna katkıda bulunan, herhangi bir etnik grubun oluşum ve gelişiminin kültürel bir modelidir. Paganlık incelemeleri için, bugün mevcut olan tüm tarihsel kaynaklardan oluşan bir yapının kullanılması gerekmektedir. (Beskov, 2015:21) Bu ise paganlığın Rus kültürünün gelişimindeki rolünü incelerken, araştırmacılar; yazılı, arkeolojik, folklorik, etnografik ve dilbilimsel kaynaklar üzerinden ilerliyor (Şepping, 1997: 11).

Rus tarihine ait en eski ve en önemli bilgiler, 1056 yılında Kiev'de doğan ünlü kronik yazarı Nestor'dan (Resim:3) elde edilmektedir. Bu kitap Nestor Kroniği veya Geçmiş Yılların Masalı (Resim: 4) olarak adlandırılmaktadır (Petruhin, 2000: 38). Kronik yazarı Nestor'un 1114 yılında öldüğü bilinmektedir ve bu nedenle onun yazdıkları 1113 yılına kadar uzanmaktadır. Ancak çeşitli rahipler tarafından bu kitaba eklerin yapıldığı bilinmektedir. Bunlarla birlikte kitapta anlatılan olaylar 1377 yılına kadar gitmektedir. Ayrıca kronik, Rusların bir devlet olarak ortaya çıkmasını ve Rurik hanedanlığının kökenini de aktarmaktadır (Petruhin, 2000: 40).

Nestor, insanların yaratılışına dair bilgiyi şu şekilde aktarmaktadır; Günlerden birgün tanrı banyo yapar ve ardından bir bezle kurulanır. Kurulandıktan sonra o bezi yere atar. Şeytan o bezi alarak insanı yaratır ancak tanrı ise o bedene ruh verir. Bu sebeptendir ki insan öldüğü zaman ruhu tanrıya, bedeni toprağa gider anlayışı bulunur (Nestor, 2014: 182).

Slavların mitolojik metinleri günümüze kadar ulaşamamıştır, çünkü pagan inancı ve mitolojik bütünlüğü Hıristiyanlaşma sürecinde yok edilmiştir. Bu nedenle, yalnızca yazılı anıtlara dayanan mitolojik destanlar ve halk arasında ki söylenceler ışığında eski inanç sistemi ortaya çıkarılmaktadır (Geyştor, 2009:54). Ayrıca kilise tarafından yazılmış, paganlık karşıtı kronikler de eski Rus paganlığı hakkında bilgiler vermektedir. Bunların yanında Doğu Romalı ve Avrupalı tarihçiler ile birlikte bazı seyyahlar da Rus paganlığı hakkında eserlerinde açıklamalarda bulunmuşlardır (Petruhin, 2000: 42). Kiev

yakınlarında yapılan arkeolojik kazılar neticesinde pagan tanrılarına ait olan çeşitli nesneler elde edilmiştir. İlk dönemlerde pagan inançları için herhangi bir binanın olmadığı düşünülmüşse de yine kazılar sonrasında tapınakların var olduğu ispatlanmıştır. Ayrıca başta Rubakov gibi araştırmacılar Rus paganlığını diğer Hint-Avrupa mitolojileri ile kıyaslamanın bir gereklilik olduğunu savunmaktadır. Zira vaftiz sonrasında yok edilen önemli bilgilerin, bu sayede daha açıklanabilir bir noktaya ulaşacağı düşünülmektedir.

Rusların, Doğru Roma ile imzaladığı anlaşmalarda Hristiyanlık öncesi Perun'a dua ve yemin ediliyor, vaftizden sonra ise küfredildiğini görüyoruz. Bu nedenle Rus pagan geleneğinde en büyük ve önemli tanrının Perun olduğunu anlıyoruz (Madlevskaya, 2007: 167). Arkeolojik kazılardan elde edilen veriler bize mezar ayinlerini, putperest Rusların ölülerini yakmayı ve yanmış küllerin üzerini höyüklerle doldurmayı tercih ettiği görülmektedir. Etnografik verilerle de eski Rus pagan inanışlarında yer alan ögelerin, nakşedildiği ve halk el sanatlarında korunduğu tespit edilmiştir. Örneğin tanrıça Mokoş için nakşedilmiş birçok el işi örgüsü ortaya çıkarılmıştır (Resim:5) ve hâlâ halk arasında bu motifler kullanılmaya devam etmektedir. Kilise tarafından yazılan kroniklerde paganlığa ait birçok veri toplanmıştır. Bu veriler genel olarak paganlığı kötülemektedir. Pagan tanrıları için "kirli" ifadesi kullanılmaktadır. Özelikle kilise arşivlerinden elde edilen bilgiler ile vaftizden sonra Rus pagan inancının devam ettiği anlaşılmaktadır (Geyştor, 2009:62).

Rusya'da, örneğin Yunan veya İskandinav mitolojisinde bulunan destan metinleri gibi eserler bulunmamaktadır. Bunların yok edildiği düşünülmekle beraber Rus pagan tanrıları hakkında bu tür efsanevi olayları halk edebiyatında görmek mümkündür. Ve yine halk arasında ki söylencelere bakarak, tanrıların nasıl bir önem sırasına sahip olduğu tespit edilmeye çalışılmaktadır. Vladimir panteonunda bulunan ve önemli olarak kabul edilen altı adet tanrı bulunmaktadır (Uzelli, 2015:39). İçlerinde sadece bir tane tanrıça vardır. Bu tanrıların heykelleri Kiev'de bir tapınakta bulunurdu ve insanlar bu tanrılar için dua ederler ve kurban verirlerdi. Bu önemli bilgi Geçmiş Yılların Masalından elde edilmiştir. Böyle bir panteonun varlığına dair ilk maddi deliller ise 1848 yılında Ukrayna'da Zbruch nehrinde köylüler tarafından bulunmuştur. Bulunduğu bölgeden dolayı Zbruch Heykeli (Resim:6) olarak adlandırılmıştır. Bulunan bu kalıntı dört yüzü olan bir sütün şeklindedir. Tarihçi Rubakov'a göre bu yüzler, iki erkek, iki kadın tanrıya aittir. Bunlardan üçü Vladimir Panteonunda da bulunan; Perun, Mokoş ve Hors'a, diğer tanrıçanın da Lada'ya (aşk tanrıçası) ait olduğunu düşünmektedir (Resim: 7) (Rubakov,

1988: 75). Alt kısımda kalan figürlerinde onlara tapan insanlar olduğu veya diğer tanrıların olabileceği görüşü mevcuttur.

Rus paganlığında ana tanrılar haricinde daha alt mitolojik ögelerde fazlasıyla mevcuttur. Bunlar genel olarak büyücüler, denizkızları, cadılar ve şeytanlardır. Slav Mitolojisinde en önemli cadı ve kötü ruh olarak Baba Yaga bilinmektedir (Dixion, 1998:25). Baba Yaga kadın bir büyücüdür ve ormanın derinliklerinde, gizli bir kulübede yaşamaktadır ve ormanda gezen küçük çocukları korkuttuğuna inanılır (Petruhin, 1998: 95). Slav mitolojisinin erken dönemlerine bakıldığında Hristiyanlık gelmeden Baba Yaga karakterinin iyi bir ruh olduğu ve çocuklara ve gençlere eski pagan kültürünün ve bayramlarını öğreten bir karakter olduğu görülmektedir. Hristiyanlaşma süreciyle birlikte diğer tüm pagan tanrılarına atfedildiği kötü özellikler Baba Yaga'ya da yöneltilmiştir. Bu nedenle Baba Yaga karakteri günümüzde kötü bir büyücü kadın olarak tanımlanmaktadır (Toporkoga, 2010:555).

Baba Yaga'nın karakteristik özelliklerine bakıldığında ona karşılık olarak Türk Mitolojisinde çocuklarla ilişkili iki karakter karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki Jalmavız'dır. Orta Asya'da farklı isimlerle karşımıza çıkan Jalmavız, genellikle kötü ve acımasız bir karakter olarak bilinmektedir (Yıldırım, 2015: 1264). Türk Mitolojisinde karşılık gelen diğer karakter ise Albastı'dır. Albastı da yine çocukları korkutan ve onlarla ilgili bir karakter olma özelliği göstermektedir (Eren, 2019: 187).

Denizkızları da alt karakterler arasında yer almaktadır. Efsaneye göre boğularak ölmüş ve cenazesi gömülmemiş bir kadın olarak düşünülmektedir. Günümüzde Rus toplumunda vaftiz olmadan boğularak ölen bir kadın olursa buna denizkızlarının neden olduğu düşünülür. Göl yakınlarında veya bataklıklarda yaşadıklarına inanılır. Tanrıçalar da düşük Slav mitolojisinde yer alır. Yalnızca hamile kadınlar için tehlikelidirler (Pavlova,2005:43). Efsaneye göre, tanrıçalar doğum sırasında ölen ya da vaftiz edilmemiş yaşlı ve çirkin kadınlardır. Yine inanışa göre emzirme döneminde ki kadınlara zarar verirler ve onların sütünün kesilmesine neden olurlar. Çocuklara da zarar verdikleri düşünülür ve onlar da mitolojiye göre su kenarlarında yaşarlar. Kikimoralar da başka bir mitolojik karakterdir. Kelime anlamı olarak hâlâ çirkin ya da kötü giyimli bir kadın ya da yaşlı kadın olarak Rus dilinde kullanılmaktadır (Petruhin, 2000: 98). Kikimoraların ahırlarda yaşadığına inanılır ve onlar çocuklar ile hayvanlara zarar verir. Ancak onlarla konuşulması durumundaysa gelecekten haber alınabileceği inancı da bulunmaktadır.

(Vlasova, 2008: 179). Pagan geleneğinde Goblinler, hayvanların ve kuşların dilini anlayan, ormandaki düzeni takip ederler. Şanssız gezginler ormanlarda kaybolursa, onların yolu bulmalarına yardım eden iyi ruhlardır. Bunlar gibi birçok ana ve alt karakterler Rus pagan inançları arasında bulunmaktadır. Rus paganlığının Yunan ve İskandinav mitolojileri kadar zengin olduğunu söylemek mümkündür (Petruhin, 2000: 102).

3.1. Rus Mitolojisinde Su, Ateş, Taş ve Rüzgâr Kültleri

Su, Slav mitolojisinde evrenin ana unsurlarından biridir. Slavlar, su kütlesinin nehir, deniz, okyanus gibi yaşayan dünya ile ölüler dünyası arasındaki sınır olduğuna dair yaygın bir inanca sahiptiler (Kapitsa, 2007: 40). Su kültü ile ilgili motifler ve mitolojik ögeler özellikle masallarda ve destanlarda bulunur. Halk geleneğinde, su kütleleri de ölü ve kötü ruhların ruhları için bir yaşam alanı olarak algılanıyordu. Bir insanın ölümünden sonra ruhunun suda olduğu fikriyle, ölüm anında evde su kullanımı konusunda geleneksel yasaklar bulunmaktadır (Afanasev, 2008: 540).

İnsanlar evlerinden ayrılıp uzun bir seyahate gidecekleri zaman aile mensupları kapı eşiğinde bir araya gelip, yolculuğa gidecek olan kişiyi uğurlar ve evine tekrar sağlıklı bir şekilde dönebilmesi için arkasından su dökerlerdi (Kapitsa, 2007: 43).

Eski zamanlardan beri, Slavlar su kaynaklarına da saygı ile yaklaşıyorlardı. Eski Rus yazılı anıtlarının çoğunda suya fedakârlık, yakınında dualar, falcılık, evlilik ve yeminler gibi eylemler söz konusudur. Kutsal kaynaklara yapılan ibadetler de günümüze kadar korunmuştur. Bu tür kaynaklardaki su genellikle kışın bile donmaz ve yaz aylarında kavurucu sıcakta, soğuk ve temiz kalır. Kuraklık zamanlarında ise insanlar yağmur için tanrılara dua ederler ve su kaynaklarının bulunduğu yerlere giderek çeşitli ayinler gerçekleştirir ve sonrasında ise tanrının su bahşetmesi için su kaynaklarına ekmek, tuz, tahıl, kutsanmış su ve çiçekler bırakırlardı (Vlasova, 2008:40).

Slavlar özellikle ilkbahar yaklaşırken su kültü için daha fazla ibadet ederdi. Sonbaharda yapılacak hasat ve yine hayvanları için de otlakların fazla olması baharda yağan yağmurun çok olmasıyla orantılıydı. Ayrıca yazın herhangi bir kuraklık yaşamamak için tanrıya dua edilir ve adaklarda bulunulurdu (Warner, 2010:40).

Hristiyanlık yaygınlaştıktan sonra ise birtakım değişiklikler yaşandı. Pagan inançlarına göre sularda denizkızları, şeytanlar ve diğer kötü ruhlar da yaşardı. İnsanların vaftiz edilmeden suya girmeleri veya yüzmeleri onlar için kötü sonuçlanabilirdi. Bu sebeple inşalar önce vaftiz edilirdi. Diğer bir seçenek ise papazlar veya diğer din adamları tarafından su kaynaklarına haç atılır ve su kutsanırdı. Bu eylemler sonrasında suyun, insanlar için tamamıyla zararsız hale geldiğine inanılmaktadır (Madlevskaya, 2007: 324).

Su kültü, Ruslarda olduğu gibi Türkler ve diğer tüm medeniyet ve kültürlerde önemli bir yer tutmaktadır. Türk mitolojisinde önemli olan konuların başında yaratılış destanları gelir ve bu destanlar da su ile başlar. Ünlü Türkolog Verbitsky tarafından derlenmiş olan yaratılış destanına göre ilk başta her yer su idi;

"*Dünya deniz idi, ne gök vardı ne bir yer,*
Uçsuz bucaksız, sonsuz sular içerisindeydi her yer" (Ögel, 1989: 432).

Türkler çağlar boyunca suya saygılı davranmışlardır. Onlar için hayatın çok önemli bir noktasını teşkil etmekteydi. Yaşadıkları coğrafi bölgeden kaynaklı suların yetersiz olması, Türklerin suya karşı bakış açılarını etkilemiş hem sosyokültürel hem de maddi hayatta suya karşı çeşitli inanışların oluşmasına neden olmuştur. Türkler ayrıca suların içerisinde yaşayan iyi ve kötü ruhların da olduğuna inanır, özellikle akarsuların yakınlarından geçerken suya karşı saygılı olurlar ve suya selam verirlerdi. Göktürkler ve Uygurlar başta olmak üzere çoğu Türk Kavminin, su ruhlarının ülkelerini ve kendilerini koruduklarına dair bir inanış oldukça yaygındı (Bozkurt, 1995: 25). Yine başka bir inanışa göre kötü ve iyi rüyalar suya anlatılır, kötü rüyaları su alıp götürür, iyi rüyaların ise gerçekleşmesine vesile olur inancı vardı (Beydili, 2004:5049. Aynı şekilde Türk mitolojisi içerisinde buna benzer örnekleri görmek mümkündür. Dede Korkut Hikayelerinde ve Kutadgu Bilig'de, suya karşı olan inanışlar ve düşünceler de yer almaktadır (Ögel, 1995: 332).

Doğada bulunan elementler arasında yer alan ateş de Slav halkları arasında önemli bir yere sahiptir. Ateşte su gibi verimliliğin artmasına neden olan en önemli unsurdu. Antik Rus yazılı kaynaklarına göre kutsal alanlarındaki pagan tanrı putlarının önünde sürekli ateş yakıldığı bilinmektedir. Ateşin ayrıca Svarog tarafından cennetten dünyaya gönderildiğine inanılır (Kapitsa, 2007: 84).

Ateş, bir kişiyi tanrıya ve buna bağlı olarak öbür dünyaya bağlayan bir elçi konumundaydı. Ateşin öbür dünya ile bağlantılı olduğu fikri, eski Slavların cenaze törenlerinde ölüleri yakma şeklinde kendini gösterirdi. Paganlar ateşin, ölülerin ruhlarını bir sonraki dünyaya taşıdığına inanırlardı. Bu tür inanışlar Hristiyanlık inanışları arasına da dâhil olmuştur. Hıristiyan kültüründe kilisede ayinler sırasında ve evde yapılan ayinlerde mum yakılması ateşin kutsallığı ile ilgilidir (Madlevskaya, 2007: 334).

Hanede ölen bir kişinin ölüm yıldönümü geldiğinde onunun için evin bahçesinde bir ateş yakılır ve onun için dua edilirdi. Bu ateşin ısısı ile cennete o kişinin ısındığına inanılırdı. İnsanlar ateşi arınmak için de kullanırlardı. Hastalıklardan korunmak veya hastalanmış kişilerin iyileşmesi için köylerde büyük ateşler yakarak dua ederlerdi. Bu durum Kupala Bayramlarında hâlâ görülmektedir (Kapitsa, 2007: 86).

Türklerde ateş kültüne dair ilk bilgiler yaratılış destanından elde edilmektedir. Destana göre kışın yemek için meyveler ayrılır ancak çeşitli hayvanlar o meyvelere dadanır. Daha sonra insanlar et yemeye ve bu eti pişirmek için de ateşe ihtiyaç duyar. Ülgen gökten iki taş getirir ve birbirlerine vurarak ateşi yakar. Bu şekilde ateş elde edilmiş olur (İnan, 2013:66). İnsanlar için vazgeçilmez olan ateş için de çeşitli inanışlar meydana gelmiştir. Şaman inançlarında da önemli bir yere sahiptir ateş. Şamanlar ibadetlerinin merkezinde yer alır ve ateşle ilgili bilinen en yaygın inanç fal bakmak ve gelecekten haber almaktır (Bayat, (2019b): 241). Ateş imgesinin bir önemi de Ergenekon destanında görülmektedir. Türkler artık Ergenekon'a sığamayıp çıkmak istediklerinde demir madeni olan yere odunlar yığarak büyük bir ateş yakarlar ve ardından da tanrıya dua etmeye başlarlar. Bu ateş çok kuvvetli bir şekilde yanar ve demir dağı eriterek Türklerin Ergenekon'dan çıkışını sağlar (Gömeç, 2009:201).

Slav halkları, özellikle büyük boyutları, sıra dışı şekli ve özel konumlarıyla ayırt edilen taşlara saygı duyduğu bilinmektedir. İnsanlar bu tür taşların yakınlarına gelerek dua ve ibadet ederlerdi. Taşlara ekmek bırakıp, eşarp, havlu, kurdele ve çeşitli dokunmuş eşyaları bağlayarak dilek tutarlardı. Ayrıca diğer bir düşünceye göre de bu tür büyük ve değişik şekle sahip olan taşların vaktiyle birer insan olduğu ve günahlarından dolayı taşlaştığı fikridir ve Slav toplulukları arasında yaygın bir düşüncedir. Taşın soğukluğu, hareketsizliği, uzun süreli değişmezliği, geleneksel kültürde cansız doğanın ve buna bağlı olarak ölümün bir sembolü olarak algılanmasına neden oldu. Taşların da iyileştirici bir rolünün olduğuna inanılır. Masallarda taş kahramana kahramanca güç ve sıra dışı bilgi

veren büyülü bir öğe olarak görülmektedir (Kapitsa, 2007: 35).

Türklerde taş kültü ile ilgili en eski ve en önemli rivayet Yada Taşı üzerine oluşmuştur (Gülensoy, 2011:286). Bu taşın Türklere, Gök Tanrı tarafından armağan edildiğine ve istenildiği zaman bu taş ile tanrıdan yağmur ve kar yağması için dilekte bulunulabileceğine inanılırdı. Divan-ı Lügat'it Türk'te yer alan bilgiye göre Kaşgarlı Mahmud, bir defasında bir yerde yangın çıktığını ve bu taşla dua edildikten sonra yaz ortasında kar yağdığını ve Tanrının izniyle yangının söndüğünü yazar (Kaşgarlı Mahmud, 2006: 3). Bu taşın şamanlara ait olmadığı da bilinmekteydi ve bu taşı kullanarak yağmur-kar yağdıran kişilere de yadacı, yaycı veya cadacı denmekteydi (Bayat, 2018:153). Bunun gibi farklı kutsal taşlar Türk Mitolojisinde yer alır. Taşlarla ilgili diğer bir gelenekse Balbal geleneğidir. Türkler, öldürdükleri her düşman askerini sembolize etmesi amacıyla kendi mezarlarına o kadar Balbal heykeli koyarlardı zira bu askerlerin diğer yaşamda kendilerine hizmet edeceği inancı bulunmaktaydı (Gömeç, 1999:106). Ayrıca taşlardan yapılan çeşitli heykeller ve yazıtlar da mevcuttur. Kaplumbağa motifi Türk heykellerinde ve mezar taşlarında sıklıkla görülür. Kaplumbağanın uzun süre yaşamasından kaynaklı devletin uzun soluklu olması temenni edilirdi.

Rüzgâr, büyük bir güce sahip bir unsur olarak algılanıyordu hem kullanışlı hem de tehlikeliydi. Rüzgârın olumlu ve olumsuz yönleri Rus mitolojisinde fazlasıyla görülmektedir. Sert bir rüzgâr estiğinde veya bir fırtına çıktığında, bunun insanlara kötülük veya hastalık getireceğine yönelik bir inanç çok yaygındı (Vlasova, 2008:63). Aynı zamanda, çeşitli maddi ve zorlu işleri gerçekleştirmek için de rüzgârın gücüne ihtiyaç duyulurdu. Örneğin değirmenlerini harekete geçirmek ve buğdaydan un elde etmek için rüzgâra ihtiyaç duyulurdu. Gerekirse, ıslık çalarak ve bazen de şarkılar söyleyerek rüzgâr çağrıldı. Yine denizciler ve balıkçılar için de çok önemli bir yere sahipti. Gemilerini hareket ettirmeleri ve gittikleri yerden geri dönebilmeleri için rüzgâra ihtiyaçları vardı (Madlevskaya, 2007: 350).

Türklerde de rüzgarlar ve yeller için farklı düşünceler bulunmaktadır. Bunun en önemli örneği ve tüm Türk dünyasında farklı isimlerle çağırılan Yel Baba'dır. Yel Baba, rüzgâr estirmek, yağmur yağdırmak ve fırtınalar çıkarmak gibi görevleri bulunmaktadır. Türklerin yerleşik yaşama geçip tarımla uğraşmaya başladıktan sonra da bu inancın devam ettiği bilinmektedir. Hasattan sonra buğdayın savrulup samanından ayrılması için insanlar Yel Baba'ya dua edip rüzgâr estirmesi yönünde dua etmeye devam etmişlerdir.

(Bayat, 2017:201).

Pagan inanışlarının temeli doğaya dayanmaktadır. İnsanlar çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için doğa güçlerine büyük ihtiyaç duymuşlardır. Başlıca su, ateş ve rüzgâr onların yaşam kaynakları haline gelmiş, gıda ihtiyaçlarını sağlamaları ve gündelik işlerini tamamlamaları için vazgeçilmez unsurlar olmuştur. Bu sebeple onları kutsallaştırmış ve inanç sistemlerinde önemli yerlere getirmişler ve zaman içerisinde Hıristiyan adetleri olarak görülmeye başlanmıştır (Figes, 2002: 380).

3.2. Rus Mitolojisinde Doğum, Düğün ve Ölüm Adetleri

Slavlar doğum esnasında çocukların sağlıklı doğması ve annenin sağlığı için çeşitli unsurlardan şifa bulmayı amaçlamışlardır. Doğum anı geldiğinde köyde bulunan ebeyi ekmek ikram ederek davet ederlerdi. Ebe de buna karşılık su ve çeşitli otlar ile eve gelir ve doğuma yardımcı olurdu. Ebe eve gelir gelmez ilk iş olarak evde bulunan tüm kilitleri, pencereleri ve kapılar açardı. Böylece doğumun daha kolay geçeceğine inanılırdı. Daha sonra ebe doğum yapacak kadının yanına gelir ve ona getirdiği sudan içirir doğumun su gibi geçmesini dilerdi. Doğum gerçekleştikten sonra doğan bebeğin göbek kordonu kesilir ve onun gelecekte sağlıklı ve bolluk içinde yaşaması için dua edilirdi. Ayrıca gelecekteki çocuğun erkek olması için doğan bebeğin kordonu balta üzerine, kız olması için de bir tarak üzerine koyulurdu. Eğer aile başka çocuk istemiyorsa göbek kordonuna iplikle düğüm atılırdı (Gordiyenko, vd., 2003: 127).

Türklerde doğumlar önemli ve kutsal görülürdü zira aile ve soyun devamlılığı doğacak sağlıklı bir çocukla devam edebilirdi. Bundan dolayı doğumun anne ve bebek için sağlıklı bir şekilde geçmesi için dualar edilirdi. Özellikle Alkarısı olarak bilinen kötü ruh, yeni doğum yapmış anneyi ve yeni doğan çocuğu hasta edebilirdi. Bunlardan korunmak için Şamanlar dua ederek kötü ruhları uzaklaştırırdı (İnan, 2013:199). Hamilelik döneminde annenin dikkatli olması kadar babanın da bazı konularda dikkatli olması gerekirdi. Baba, annenin hamileliği esnasında bir canlıya zarar verir veya öldürürse çocuğun sakat doğacağı inancı hakimdi. Ayrıca hamilelik süresince anneye iyi davranmaması durumunda da yine çocuğun sağlıklı olmayacağı inancı hakimdi (Yeşil, 2012: 71).

Slav toplulukları bir aile ortaya çıkarmaya büyük önem verirler bu sebeple de yaptıkları düğünler çok zengin bir yapıya sahiptir. Evlenecek kız ve erkekler daha önceden karşılıklı olarak birbirlerinin aileleri ile tanışır ve hediyeler sunarlardı. Evlenen çiftin üzerlerine tahıl serpilirdi böylece onların hayatları boyunca mutlu, sağlıklı ve bolluk içinde yaşamaları temenni edilirdi. Düğün esnasında ateşler yakılır, yemekler pişirilir ve müzik eşliğinde geleneksel danslarını icra ederlerdi. Evlenmemiş erkekler ise toplum nazarında iyi karşılanmaz ve aile mirasından evlenmiş erkek kardeşler kadar hak alamazlardı (Gordiyenko, vd., 2003: 134).

Türkler arasında evlilikle ilgili birbirinden farklı adetler ve inançlar bulunmaktadır. Her boyun neredeyse kendine has adetleri bulunmaktadır. Beşik kertmesi, kız kaçırma ve berdel gibi yöntemlerle eşler alınırdı ancak ailelerin rızasını almak toplum içerisinde çok önemli olarak görülmektedir (İnan, 2013: 167). Türklerde çoğunlukla tek eşlilik görülse de çok eşliliğin az olmakla birlikte var olduğu da bilinmektedir. Çeşitli şekillerde düğünün başladığı gösterilir ve ardından eğlenceler başlar. Çoğu yerde davullar çalınır ve evlere bayraklar asılır. Gelinin at üzerinde baba evinden alınarak evlendiği kişinin evine getirilmesi yaygın bir gelenektir(Yeşil, 2012: 177).

Cenaze törenleriyse atalarına saygı gösterdikleri bir eylem olarak görünür ve büyük önem gösterilirdi. Ölülerin gömülmesi veya yakılması sırasında gerçekleştirilen tüm eylemler, hem ölenlerin ruhunun diğer dünyaya rahatlıkla ulaşabilmesi hem de ruhunun zarar görmemesi içindi. Slavlar için ölüm şekli çok iyiydi ve her durumun farklı bir anlamı vardı. Boğularak ve intihar ederek ölenler toplum nazarında iyi karşılanmaz ve onların cadı veya kötü ruhlu kimseler olduğuna inanılırdı. Böyle ölen kişilerin mezarlarına haşhaş tohumu serpip mezarlarının üzerlerine büyük taşlar koydular (Geyştor, 2009:178). Diğer şekillerde ölen kişiler ise normal olarak gömüldü veya yakıldı. Evlenmemiş bir erkek veya kızın ölmesi durumunda ise onların cenaze törenlerinde, düğünlerde görülen bazı unsurları kullandılar. Ölen kişinin ruhunun hemen dünyadan ayrılmadığına, üç gün boyunca güvercin veya kelebek şeklinde dolaştığına inanılırdı. Özellikle ölen kişilerin dokuz, kırk ve birinci yıl dönümünde anılmalarına büyük önem göstermekteydiler. Bu süre zarflarında diğer dünyaya geçişin aşamalarının tamamlandığına inanılırdı (Gordiyenko, vd., 2003:137).

Türklerin ölüm adetleri üzerine elde edilen veriler ilk olarak Çin kaynaklarından ve daha sonra da arkeolojik kazılar sonucu keşfedilen kurganlardan elde edilmektedir. Orta

Asya'da kurganlar, insanlar gözünde özel ve dokunulmaz olarak görülmekteydi. Orası bir mezar olduğundan orada bulunan kişinin rahatsız edilmemesi anlayışı yaygındı. Ancak ilerleyen dönemlerde bu kurganlar üzerinde akademik çalışmalar yapılarak, ilgili konunun aydınlatılması amaçlanmıştır (İnan, 2014: 280). Hunlarda ve Göktürklerde birbirine benzer adetlerin olduğu görülmektedir. Türklerde genel olarak ölülerin gömülmesi adeti vardır ancak çok az olsa da ölü yakma geleneğinin varlığı bilinmektedir. Ölüler gömülürken genellikle tabuta veya bir çadıra sarılarak gömülür ve kişinin yanına önemli eşyaları da koyulurdu (İnan, 2013: 177). Hatta çoğu kurgan ve mezarlarda at iskeletleri de bulunmuştur. At gömme geleneğiyle de atların sahiplerine eşlik edeceği düşüncesi olduğu bilinmektedir (Çoruhlu, 2012: 1054). Bu durumun Türklerde ölümden sonra bir yaşamın da var olduğu anlayışının olduğunu göstermektedir. Kuman ve Kıpçak boylarında da benzer bir ölü gömme adeti bulunur. Bu boylarda ise ölülerini gömdükten sonra mezarın üzerine kumdan bir tepe yapma ve heykel dikme geleneği mevcuttu (Ögel, 2014: 310). Ölen kişinin önemli bir hükümdar olması konusu ise biraz farklılık göstermektedir. Türklerde ölüm sonsuz huzura kavuşmak anlamına gelmekteydi ve bu sebeple bir hükümdarın mezarının da kesinlikle rahatsız edilmemesi gerekiyordu. Bundan dolayı hükümdarların mezarları uzak ve gizli yerlerde bulunur. Hükümdarları gören kişilerde yeri başkalarına söylememesi için öldürülürdü. Bu gelenek Avrupa Hun İmparatoru Attila'da çok net olarak görülmektedir. Doğu Romalı tarihçiler bunu açık ve net olarak ifade eder. Attila uzak ve gizli bir yere büyük bir hazineyle gömüldükten sonra onu gömen askerler yerinin kaybolması için öldürülmüştür (Ahmetbeyoğlu, 2013: 146). Ayrıca Türklerde ölümden sonra ruhun bedende kalması inancı da bulunuyordu. Bunun olmaması için kişi öldükten sonra ruhunun huzura kavuşması için yemek pişirilir ve dağıtılırdı (Yörükan, 2017: 34). Bu adetse günümüzde Anadolu'da sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

3.3. Rus Pagan Tanrıları

Pagan inancında tek bir tanrıya değil, birçok tanrıya ve mitolojik varlıklara tapınma durumu vardır. Tüm Slavlar tarafından bilinen tanrı (бог) kelimesi yalnızca ilahi değil aynı zamanda zenginlik anlamına gelmesi tesadüf değildir. İnsanlar, önemli ve zor durumlarda, yardım almak için tanrılara yöneldiler. Bu sebeptendir ki tanrıların bağışlayıcı ve varlıklı olmasından kaynaklı, Rusça zengin (богатый) kelimesi, tanrı kelimesinden türemiştir (Madlevskaya, 2007: 155). Slav tanrılarının görüntüleri; insansı

ya da hayvansı görüntüler şeklinde taş ya da ahşaptan yapılmış heykel formlarında ortaya çıktı. İnsanlar festivaller sırasında, askeri faaliyetler veya ticaret anlaşmaları gibi önemli olaylardan önce tanrılarına kurban sundular. Yapılan girişim sonrasında adakları yerine gelmişse tekrar şükür amaçlı tanrılarına kurban sundular. Kurban olarak, sadece özel olarak kesilmiş hayvanların etlerini değil, aynı zamanda ekmek, süt, şerbet gibi içecekleri ve değerli eşyalar da kurban olarak ikram ettiler (Warner, 2010: 20).

Rus pagan tanrılarının en önemlileri 980 yılında Knez Vladimir tarafından kabul edilmiş olan tanrılardır. Yazılı kaynaklarda ağırlıklı olarak geçen tanrılar yine Vladimir Panteonunda bulunanlardır. 980 yılında yapılan pagan reformu sırasında, Doğu Slavlar arasında açık bir tanrı sistemi henüz yoktu. Vladimir'in de bunu sistemleştirmesinde ki amaç ise siyasi kaynaklıydı. Kiev haricinde büyük ilgi gören tanrılar bu panteona dâhil edildi. Bu sayede Vladimir çevre kabileler ve şehirlerarasında bulunan sorunları ortadan kaldırmayı amaçlamaktaydı.

Orta Asya Türk toplumlarında; Rus, Yunan, Mısır ve Hint mitolojilerinde olduğu gibi çok tanrılı inanç sisteminin aksine tek tanrılı bir din bulunmaktadır ve bu özelliği ile de onlardan ayrılır (Bayat, 2019a: 21). Türkler: taşları, heykelleri ve kendilerinin meydana getirdiği hiçbir şeyi "ilah-put" olarak görmemiştir (Baykara, 2001:192). Bu nedenle ilerleyen bölümde değinilecek olan Rus Pagan Tanrılarına karşılık gelecek bir tanrı listesi olmayacaktır. Türklerin bilinen asıl dini Gök Tanrı dinidir (Kafesoğlu, 2011: 295). Merkezinde tek bir tanrı, yeri ve göğü yaratan; yerin üstünde ve göğün altında olan her yerde o tanrıya ibadet edilebilen bir din olma özelliğini taşır. Türklerdeki Tanrı kelimesi ilk kez M.Ö. 5. yy'a ait Çin kaynaklarında *T'ien* şekliyle kullanılmaktadır (Gömeç, 1999:50). İbn Fadlan da Türk ülkelerine yapmış olduğu seyahat sonrasında ele aldığı eserinde, Türklerin gökte bulunan tek bir tanrıya inandıklarını yazmaktadır (İbn Fadlan, 2012:20). Bu tek tanrının gökte yaşadığına inanılır ona adakta bulunmak için de yüksek tepe ve dağlara çıkılırdı. Adaklar bu dağlarda tanrıya kurban edilirdi (İnan, 1976:32).

Türklerin inanç sistemlerinde ayrıca totemcilik ve Şamanizm de yer almaktadır. Totemizm: Türk boylarının kendileri uygun gördükleri bir hayvanı ata olarak addetmeleri durumudur (Köprülü, 2005:39). Bu hayvanlara ongun veya ongon da denilmektedir. Bu ongunların temel görevi hastaları iyileştirmek, inşalara avcılık esnasında yardımcı olmak ve ev hayvanlarını korumaktı (İnan, 1942:312). Bu duruma örnek vermek gerekirse her bir Oğuz Boyunun bir hayvan atası vardır. Kaşgarlı Kaşgarlı Mahmud bu ongunların

listesini belirtmektedir. Farklı bir düşünceye göre Oğuz boylarına ait bu ongunlar, Türklerde totemciliğin olduğuna dair bir kanıt değildir (Kafesoğlu, 2011: 285). Yine başka bir düşünceye göre ise bu boylara ait bu ongunlar totemciliğin bir kanıtıdır. Ayrıca Türk damgalarının da totem olup olmadığı konusu belirsizdir (Gökalp, 1917: 458).

Şamanizm; diğer dünya ile ilişki kurma, hastaları iyileştirme, gelecekteki önemli olayları önceden haber vermek, halkı bu konuda önceden uyarmak ve kendine has dini törenleriyle, merkezinde Şamanın (Kam) yer aldığı inanışlar bütünüdür. Diğer bir tanıma göre ise; Şamanlık bir dinden ziyade, temel prensibi ruhları, cinleri, perileri emir ve kumanda etmek, gelecekten haber vermek düşüncesi olan bir sihirdir (Kafesoğlu, 1980: 33). Şamanlar, bir insana ait çeşitli eşyalar ile onu etkisi altına alabilecek şekilde büyü yapabilme yeteneğine de sahiptir (Yörükan, 2017:22). Şamanizm kimi çevrelerce bir din olarak da görülmüştür. Aslen Tunguzcaya ait olan Şaman kelimesi, XVII. yy. da Rusçaya geçmiş ve XVIII. yy. da Avrupa'da kullanılmaya başlamıştır. Kâhin, sihirbaz, büyücü, hekim gibi anlamlara da gelmektedir (Güngör, 2000: 325). Şamanların tedavi edici özellikleri Anadolu'ya da intikal etmiştir. Şifacılık yapan kişiler ve oldukları yerler "ocak" olarak adlandırılmaktadır (Boratav, 2012:35).

Şaman veya Kam bu inanışın merkezinde yer alan fiziksel ve ruhsal bakımdan olağanüstü özellikler taşıyan bir kişidir (Candan, 2008:123). Şaman yeteneklerini soyundan ve ruhlardan almaktadır. Kendi ailesinde bir Şaman var ise ailenin diğer üyelerine de Şamanlık geçebilir. Şaman olacak kişi daha çocukken hastalıklı ve dalgındır. Şaman olacak kişi birdenbire sıtmalı gibi titremeye başlar, göğsünde ağır bir baskı baş gösterir, istem dışı bağırmaya başlar ve gözleri şiddetle döner. Bulunduğu yerde hızlıca koşturmaya başlar ve etrafta metal ne bulursa yutmaya çalışır, yerde acı içerisinde kıvranmaya başlar ve bu durum bir müddet devam eder son olarak yuttuğu metalleri kusmasıyla bu kriz sona erer. Böylece kişi Şaman olur. Bu gibi belirtiler yaşayan kimseler şaman olmaktan vazgeçerse o kişi ya delirir ya da erken yaşta ölür inancı vardır (Mandaloğlu, 2005: 114-115). Kişi kendi isteği üzerine de Şaman olabilir ama yukarıda ki özellikleri göstermemiş olan Şamanlar daha aşağı düzeyde kabul edilirler. Yukarıda bahsedilen durum Altay Türklerinde şu şekilde karşılık bulur; Şamanlık soydan geçtiği için, Şaman olan bir kişinin ruhu, kendi soyundan gelen torununa musallat olur, onu Şaman olmaya zorlar. Yine Altay Türklerinde bu olay "töz basıp yat" (ruh basıyor) diye ifade edilmektedir (İnan, 2013:77).

Şaman olunduktan sonra özel kıyafetler giyilir, kıyafetlerin üzerine ses çıkarması için metaller ve hayvan kemikleri eklenir; yine bir hayvan derisinden yapılmış davul çalınarak, ateş etrafında dua edilir ve ulaşmak istedikleri ruhla buluşup gerekli konuşmalar yapılır (Baldıck, 2011: 96). Ayrıca bu ayinler kapsamında şamanlar özel bitkiler kullanarak kendilerinde bir sanrı oluşturmayı kesinlikle gerçekleştirirler (Drury, 1996:85). Ayinler esnasında hava kapanır ve yağmur yağmaya başlarsa Gök Tanrı'nın ayine gelmiş olduğuna inanılırdı (Esin, 2001: 108). Gök Tanrı, totemcilik ve şamanlık haricinde Türkler; Mani, Buda, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam dinlerini de benimsemiş ve o dinlere ait kural ve kaideler etrafında tanrılarına dua etmektedirler.

3.3.1. Perun

Slav mitolojisinde Perun, fırtına tanrısı olarak bilinen en büyük tanrıydı. Perun'un adı, Prens Vladimir panteonunun tanrılarının listesinin başında yer alıyordu. Bu Tanrı hakkındaki eski Rus Edebiyatı, diğer pagan tanrılarından daha ayrıntılı ve çeşitli bilgiler içerir. Yazılı kaynaklar Perun putlarının hem Kiev hem de Novgorod'da bulunduğunu göstermektedir. Perun (Resim:8) hakkında yüksek güven derecesi ile Eski Rus topraklarında ibadet edildiğini görmek mümkündür. Eski Slavların düşüncelerine göre, Perun gökyüzünde yaşardı ve yıldırımlara ve fırtınalara hükmederdi. Perun'un silahları kayalar, oklar ve baltalar olarak kabul edildi. Bir fırtına ortaya çıktığında Perun'un silahlarını kuşandığı düşünülürdü (Gavrilov, vd. 2010:283).

Dilsel veriler Perun kültünün, sadece Ruslarda değil, neredeyse tüm Slav topraklarında görüldüğünü işaret etmektedir. Bu isminin özellikle Polonya ve Balkan Yarımadası'nda ve farklı Slav halklarında isim olarak kullanıldığı aynı zamanda çeşitli köy ve kasaba isimlerinde de geçtiği görülmektedir. Örneğin, Bulgarlar ve Sırplar, sırasıyla peruniga (перунига) ve perunika (перуника) adını taşıyan bir bitki vardır. Bu çiçek eğrelti otu olarak bilinir. İlkbaharın fırtınalı günlerinde ve sonbaharda açtığı bilinir (Uzelli, 2015:43). Yine Polonya'da yaygın olarak görülen bir taşın adı, Perun taşı (перуновым камнем) olarak geçmektedir. Baltık Denizi kıyısında yaşayan Slav topluluklarından bazıları perşembe gününü, Perun günü (Перуновым днем) olarak adlandırmaktadırlar. Hayvanlardan at, ağaçlardan meşe, Perun'a atfedilmiştir. 17. yüzyılın yazılı kaynaklarına göre, Litvanyalılar meşeyi kutsal olarak gördüler Perun'un (Перкунас) ağacı olarak ibadet ettiler. Günümüzde Litvanya'nın bazı yerlerinde,

yıldırımın asla meşe ağacına çarpmayacağı inancının korunduğu görülmektedir (Madlevskaya, 2007: 163).

Perun'un en büyük tanrı olduğunu ispatlayan ilk bilgi; 945 yılında Knez İgor zamanında, Bizanslılar ile yapılan bir anlaşma esnasında görülmektedir. İgor ve Bizanslı yetkilikler, Kiev'de anlaşma yaptıktan sonra Perun'un heykelinin bulunduğu tepeye geldiler ve silahlarını bırakarak Perun'a sözlerini tutacaklarına dair yemin ettiler (Geyştor, 2009:78). Bir diğeri ise 988'de Hristiyanlık kabul edildikten sonra Kiev'de ve Novgorod'da bulunan heykeller yakılmak suretiyle yok edilirken Perun heykelleri tahrip edilmeden Dinyeper ve Volga nehirlerine atıldılar. Bu iki olay Perun'un diğer tanrılardan daha üstte tutulduğunu göstermektedir. Zira heykeller yok edilirken dahi Perun'a saygı duyulduğu görülmektedir (Kapitsa, 2007: 87).

Hıristiyanlığın kabulünden sonra, Perun, diğer pagan tanrıları gibi, iblis olarak adlandırıldı. Hıristiyan din bilginlerinin kitaplarında ona ibadet etmenin doğru olmadığı vurgusu yapıldı. Perun tapınaklarının yerinde Ortodoks kiliseleri inşa edildi. Knez Vladimir, Kiev'de, bulunan Perun tepesine Aziz Basil onuruna bir kilise inşa edilmesini emretti (Madlevskaya, 2007: 170).

Kilisenin pagan kültleri ve tanrıları ile aktif mücadelesine rağmen, Perun'un halk bilincindeki yeri yüzyıllar boyunca devam etti. Bu konuda 1693 yılında Rusya'yı gezen Saksonyalı seyyah Adam Olearius, anılarında; Novgorod'da Perun heykelinin bulunduğu bir tapınaktan bahseder ve orada Perun'a tapıldığını söyler. Ayrıca heykelin yanında meşe ağacından kesilen parçalar ile sürekli bir ateş yandığını ve o ateşin sönmesine neden olacak kişinin de cezasının ölüm olduğunu aktarmaktadır (Kalik, vd. 2018: 69).

Belarus geleneksel kültüründe, yaz aylarında Perun'un gök gürültüsü ve yıldırımı ile şeytanları öldürdüğüne inanılırdı. Fırtına zamanlarında bu şeytanlar özellikle ağaçların dallarına ve diplerine geçerek buralarda saklanırlardı. Perun'da bunları bildiği için silahı olan yıldırımları oralara atarak şeytanları öldürürdü. Eğer bir insan da ağacın altına fırtınadan korunmak için geçmişse ve düşen bir yıldırım ile de ölmüşse bu o insan için iyi bir durumdu çünkü inanışa göre, yıldırım tarafından öldürülen bir kişi günahlarından arınmaktaydı (Uzelli, 2015: 46). Bu durum Türk Mitolojisinde tam tersi şekliyle ele alınmaktadır. Yıldırımlar genellikle olumsuz ifade edilmektedir. Bir yere yıldırım düşmesi de Şaman inancına göre tehlikeli bir durum olarak kabul edilir ve yıldırımın

düştüğü yerde bir tören yapılırdı. Yıldırımın düştüğü yere üç gün boyunca kimse uğramaz. Daha sonra bir baş şaman ve sekiz yardımcı şaman bölgeye gelir, atlarına binerler ve yıldırımın düştüğü yerin etrafından üç defa dönerlerdi. Dönme işlemi tamamlanınca Şamanlar atlarından inerler ve yıldırımın düştüğü yerin etrafına dizilirler. Dokuz Şaman keçeler üzerine oturur ve yıldırım çivisi adını verdikleri kurşunu eritip su veya süt içerisine dökerler ve kurşunun aldığı şekle bakarak gelecek hakkında kehanetlerde bulunurlardı. Tören bu şekilde son bulur ve yıldırımla birlikte bölgeye gelen kötülüklerin oradan uzaklaştırıldığına inanılırdı (Ögel, 1995: 284-285). Yıldırımların tehlikeli olduğunu insanların onlardan korktuğunu İbn Fadlan da Seyahatnamesinde ele alır. Türkler arasında yıldırım düşen bir yer veya bir ev, "Tanrının gazabına uğramıştır" diye yorumlanır (İbn Fadlan, 2012:30).

3.3.2.Volos (Veles)

Geçmiş Yıllar Masalında, Volos (Resim:9) (Kuzey Rusya'da Veles adında) Prens Vladimir'in yarattığı panteonun tanrılarının isimleri arasında yer almaz. Ancak, Volos'un Eski Rus devletinde ibadet edilen pagan tanrılardan biri olduğuna şüphe yoktur. Veles'in taştan yapılma heykelleri kuzey Rus topraklarında iyi biliniyordu (Geyştor, 2009: 130).

Volos'un önemi, Perun adıyla birlikte isminin devlet düzeyinde yapılan yeminlerde kullanılmasından kaynaklanıyor. Doğu Roma ile 917 yılında yapılan barış antlaşmasında, Perun'a ve Volos'a yemin edildiği görülmektedir. Volos eski Ruslarda, halkın koruyucu tanrısı konumundadır. Bu nedenle Knez Vladimir 980 yılında pagan reformunu yaptıktan sonra Volos'u bu listeye dâhil etmemesinde ki en büyük amaç iki büyük tanrının varlığı çeşitli muhalefetlere neden olabileceği düşüncesidir. Aynı zamanda Volos'un heykelini de şehrin güney kısmında bir yere koydurduğu da bilinmektedir. Ve yine 988 yılında vaftiz gerçekleştikten sonra Volos'un heykellerine de hasar vermeden nehirlere attılar (Kalik, vd. 2018: 82).

Eski Rus yazılı kaynaklarında Volos, genellikle evcil hayvanların koruyucu azizi ve servet tanrısı olarak adlandırılırdı. Doğu Roma ile yapılan anlaşmaların metinlerinde Perun silahlarla ilişkilendirilirken, Volos ise altın ile ilişkilendirilirdi. Bu sebeple de servet tanrısı olarak da bilinmektedir. Volos'un çeşitli işlevlerine ek olarak, araştırmacılara göre, şarkıcı ve hikâye anlatıcılarının koruyucu tanrısıydı.

Volos gününde insanlar hayvanları ile ilgilenmezler ve gün batımından önce genç bir boğa veya yavruyu gezdirirlerdi. Bugünün ertesi gününde et tüketmezler, ev sahibi köylüler içki içerler, akraba ve komşularını ziyaret ederlerdi. Bu eylemler gerçekleştikten sonra, köylüler köyün sokaklarında dolaşırlar ve tekrar evlerine dönerlerdi. İnsanlar Volos'a böylece şükranlarını sunarlardı.

Volos, (Волос) Rusça'da saç anlamına da gelmektedir. Ve tanrı Volos, saç ile de ilişkilendirilmiştir. Geleneksel kültürde, bitkilerden ve hayvanlarda elde edilen lif ve iplik, zenginlik, iyilik, güç ve doğurganlık fikriyle de ilişkilendirilmiştir. Örneğin bir doğumdan hemen sonra, annenin saçından bir parça keserek, bebeğe koruma ve başarılı bir gelişim sağlaması amacıyla yakasına takmışlardır (Madlevskaya, 2007: 175).

Çiftliklerde iyi süt verecek, hastalanmayacak ve iyi bir yavru getirecek inekler içinde, bütün aile üyelerinden alınan saç telleri hayvanların yanlarına bırakılırdı. İnsanlar, koyunların, ineklerin, atların ve tavukları kuyruklarından bir parça keserek, onların daha verimli olacağına inanıyorlardı. Bu tür örnekler Rus paganlığında fazlası ile mevcuttur. Burada verilen örnekler tanrı Volos'un saç ile nasıl ilişkilendirildiğini açıklamak içindir.

Geleneksel kültürde, refah ve doğurganlığın arttırılmasını amaçlayan önemli sayıda ayin korunarak günümüze kadar ulaşmıştır. Antik çağda ortaya çıkmış olan bu ayinlerin çoğu, Hristiyan adetlerine de eklenerek Paskalya Gününden bir önceki perşembe günleri kutlanmaya devam etti. Perşembe günü tanrılara karşı yapılan duaların, diğer günlere nazaran daha etkili olduğu ve yıl boyunca da bunun etkisinin görüleceğine inanılmaktadır. Örneğin, perşembe günü, ev hanımlarının ekmek pişirmiş olmaları gerekir ki böylece yıl boyunca bol miktarda ekmeklerinin olacağı kabul edilirdi. Hayvancılıkla uğraşanlar da bugünde ürünleri toplarlar ki yıl boyunca aldıkları ürünler daha fazla olsun diye inanırlar. Genel olarak, perşembe günü yapılan pek çok ayin özellikle hayvancılığın refahını artırmak içindir. Sığırlar hastalanmayacaklar, aç kalmayacaklar ve sağlıklı yavrular doğuracaklar (Gavrilov, vd. 2010: 166).

Çok sayıda antik ve geç mitolojik ögeye dayanarak, bilim adamları Volos'un görünümü hakkında bazı sonuçlar çıkardılar. Geleneksel kültürde, hayvanların sahibi olarak algılanan bir ayı olarak Volos sembolleştirildi. Bir ayı başı veya pençelerinin yanı sıra yünlerinden muskaların yapıldığı ve böylece hayvanları korumak ve iyi bir yavru için bu muskaların ahırlara asıldığı bilinmektedir.

Hristiyanlığın benimsenmesiyle birlikte Volos yerine sığırların koruyucu azizi St. Vlasov oldu. Volos'a yönelik yapılan tüm ibadetler yanlış olduğu vurgusu yapıldı ve Volos'un heykellerinin bulunduğu yerlere de tapınaklar inşa edildi (Kapitsa, 2007: 34).

3.3.3. Mokoş

Prens Vladimir'in panteonu listesinde bulunan tek tanrıçadır. Mokoş, hiç şüphesiz, eski Slavların pagan inançlarının ana figürlerinden biriydi. Mokoş (Resim:10) kültü, Hristiyanlığın kabul edilmesinden sonra yüzyıllar boyunca devam etti. Özellikle 14.yüzyılın el işlemelerinde kadınların Mokoş'un tasvirini nakşettiği (Resim:11) görülmüştür. Tanrıça Mokoş'a olan inancın eski Rus topraklarında yaygın olduğunu söylemek mümkündür. Hatta Rusya'nın kuzeylerinde dahi bilinmektedir. Hristiyanlığın, pagan inançlarını dışlanmasından dolayı, tanrıça hakkında çok fazla dilsel ve etnografik veriler elde edilememektedir. Yine kilise ile birlikte, Mokoş'un anlamı kirli ruh, kirli güç veya kötü ruh olarak lanse edilmeye başlanmıştır. Mokoş tasvir edilirken; büyük kafalı ve uzun kolları olan, geceleri ip eğiren bir kadın olarak aktarılmaktadır (Uzelli, 2016:53). Mokoş başta ip eğirme ve diğer kadın mesleklerinin hamisi konumundaydı.

Rus ve diğer Slav geleneklerinde tanrıçalar genel olarak su unsurları ile ilişkilidir. Slavlarda kuraklık ile ilgi sorunlar olduğunda tanrıça Mokoş'a dua edilir. Aynı zamanda kadınlar ile ilgili de çoğu konu da Mokoş ön plandaydı. İnsanların aşk, doğum, doğurganlık ve kader konularında Mokoş'dan yardım istedikleri bilinmektedir. Köylü kadınlar Mokoş'u kızdırmaktan çok korkuyorlardı. Tanrıça Mokoş için kutsal sayılan gün Cuma günüdür. İnsanlar onu kızdırmamak için cuma günleri dokuma ile ilgilenmiyorlar ve evlerini muhakkak temiz tutmaya özen gösteriyorlardı çünkü o gün tanrıça Mokoş'un evleri ziyaret ettiğine inanılırdı (Kaya, 2012: 27).

Mokoş imajı, Hristiyanlığa geçildikten sonra onun üstünlüklerinin St. Paraskeva'ya aktarıldığı görülmektedir. St. Paraskeva, pagan selefi gibi el emeği ile uğraşan kadınları koruyan bir terzi olarak kabul edilmektedir (Madlevskaya, 2007: 198). Türk Mitolojisinde Tanrıça Mokoş için karşılık gösterilebilecek karakter Umay Ana'dır. Çok geniş işlevleri olduğu bilinse de genellikle kadınlara ve çocuklara yardım ettiği düşüncesi yaygın bir gelenektir (Bayat, 2018: 47). Çocukları olmayan annelerin Umay Ana'ya dua ettikleri bilinir (Yörükan, 2018: 58).

3.3.4. Svarog

Svarog hakkında çok az bilgi korunmuştur. Vladimir panteonunda bulunan tanrılar listesine dâhil edilmedi ve eski Rus yazılı kaynaklarında çok az bahsedilmektedir. Svarog, Slav pagan panteonunun yüksek tanrılarından biridir. Svarog (Resim:12) cennetin tanrısı ve dünyanın yaratıcısı olarak bilinir ve ayrıca savaşçıların ve silahların koruyucu azizi olarak kabul edilir. Svarog sıkı, geniş omuzlu bir demirci olarak tasvir edilmektedir. İnsanlara cennetten ateş gönderdiğine, demirci aletleri verdiğine ve onlara demirciliği öğrettiğine inanılır. Svarog'un dünyada dört tür ateşinin olduğu düşüncesi vardı. Birincisi iki odun parçasının sürtünmesiyle elde edilen saf ateş en saf ve en mucizevi olarak kabul edildi. İkinci tip ise çakmaktaşı tarafından oyulmuş bir ateştir. Örneğin, düğün veya cenaze yemeği hazırlamak için. Üçüncü tip, kibritlerle ateşlenen ateş güvenli olarak kabul edildi. Dördüncü tür ateş ise en korkunç olarak yıldırım çarpması sonucu tanrı tarafından gönderildiğine ve suyla söndürmenin imkânsız olduğuna inanılıyordu (Kapitsa, 2007: 97). Türk Mitolojisinde ise ateşi icat eden kişi olarak Ülgen gösterilmektedir. Ülgen gökyüzünden bir kara bir ak taş getirir, ellerinde ovuşturarak küçük parçalara getirdiği samanların üzerinde bu taşları birbirine vurarak küçük kıvılcımlar çıkartır ve ateşi yakar ardında da insanlara nasıl yaptığını öğretir (Bayat, 2019: 69-70).

3.3.5. Dazbog – Hors

Vladimir'in tanrıları listesinde Hors ve Dazbog isimleri birlikte yer almaktadır. Bu heykellerden birinin iki adının olduğunu göstermektedir. Slavlar, Dazhdbog'un ana tanrılardan biri olarak görürdü. Dil açısından bakıldığında Dazhbog (Resim:13) adını oluşturan köklerin anlamlarına dayanarak, "servet veren, pay veren" bir tanrı olarak kabul edilebilir (Mansikka, 2005: 294). Tarımla uğraşan Slav halkları için, mahsul ve refah, ışığın ve güneşin sıcaklığıyla hayat veren bir gücü olduğuna inanılırdı. Bu nedenle insanlar Dazhbog'u güneş tanrısı olarak adlandırmaktadırlar. İlkbaharda, Dazbog'u yüceltmek için bir bayram olduğu ve bayramda tanrıları için iyi dileklerde bulundukları da bilinmektedir (Madlevskaya, 2007: 203).

Dazbog, yetimlerin, gezginlerin, muhtaç kişilerin, acı çekenlerin ve hayatta yardıma ihtiyacı olan diğer insanların koruyucu azizi olarak kabul edilir. Dazbog, eski Slavların inançlarına göre, insanlara hem kuraklık hem de maddi zenginlik içinde yağmur yağdırma veya zor bir durumda yukarıdan yardım etme yeteneğine sahiptir. Özellikle Dazbog'a,

güneş doğarken dua etmenin en uygun vakit olduğu gerçeği hüküm sürmekteydi. Çünkü o karanlığa karşı çıkan ve insanlara refah sağlayan bir tanrı olarak bilinirdi (Uzelli, 2015: 49). Yine halk arasındaki efsanelerde Dazbog'un atından esinlenerek, evlerin çatısına birer adet at nalı konulduğunu, böylece insanlar evlerinin Dazbog tarafından korunduğunu düşünürdü.

3.3.6. Stribog

Vladimir panteonunda bulunan tanrılardan birisi de Stribog'dur ve hakkında bilinenler sınırlıdır. Stribog'un atmosferik işlevlerle ilişkili olduğuna inanılır ve onun Slav mitolojisinde rüzgâr tanrısı (Resim:14) olduğu bilinmektedir. Stribog'un, bir ormanda ya da deniz ortasında bir adada yaşayan, gri saçlı, yaşlı bir adam görüntüsünde olduğu düşünülürdü. Stribog onuruna kalıcı bir tatil olup olmadığı bilinmemekle birlikte sürekli anıldı ve ona saygı duyuldu. Çünkü yağmur ve güneş gibi rüzgâr da çiftçiler için önemli bir doğal etkendi. Denizcilerde Stribog'un yelkenlere rüzgâr vermesi için dua ettiler. Ona en çok dua edilen gün cumartesiydi ve her yaz başlangıcında da büyük bir bayram ile adaklar sunulurdu (Gavrilov, vd. 2002: 73).

3.3.7. Simargl

Simargl, (Resim: 15) Slav kültürü tarihçileri ve akademisyenleri tarafından sürekli konuşulmaktadır. Bu Tanrı paganlık döneminde önemli bir yere sahipti hatta Prens Vladimir'in panteonunda yer alan tanrılar arasındadır.

Birçok bilim insanı Simargl'ın kanatlı bir köpeğe benzediğini kabul ediyor. Ateşli bir nefese sahip olan Simargl, genellikle tarla bitkilerinin ve mahsulün koruyucusu olarak bilinir. Simargl hakkında bilinenler çok az olmakla birlikte birbiriyle çelişen bilgilerde fazladır. Rus pagan araştırmacısı Rybakov, Simargl'ın İran mitolojisinden ödünç alındığını yazmıştır (Madlevskaya 2007: 1440).

3.3.8. Yarilo

Slavların pagan inançları arasında Yarilo (Resim: 16), bahar tanrısı olarak bilinmektedir. Yarilo sadece doğurganlık ve bahar tanrısı değil, aynı zamanda Güneş'in yüzlerinden biriydi. Yarilo ayrıca paganlar arsında bahar güneşidir. Baharın gelişini

kutlamak ve tanrıları anmak için köylüler, güzel bir kız seçerler, beyaz kıyafetler giydirirler, başını bir çelenkle süslerler ve o kız at binerek köyde dolaşamaya başlardı. Sonra etrafında başlarında çelenkler olan kızlar, yürüyüşe eşlik ederlerdi (Kapitsa, 2007: 107). Yarilo 19 ve 20. yüzyıllara kadar anılmış olan Yarilo, mevsimsel bir karakter olarak görünmektedir. Hıristiyanlığın kabulünden sonra Yarilo'nun bazı işlevleri St. George ve St. Yuri gibi halk arasında bilinen azizlere geçti. Halk geleneğinde St. George, Yarilo gibi, toprağın verimliliğini ve hayvanların doğurganlığını korumakla görevlendirildi. Yarilo Günü 23 Nisan'da kutlanırdı. Hristiyanlıktan sonra resmi olarak bu bayramlar kutlanmıyor olsa da bazı halk söylencelerinde ve adetleri arasında Yarilo'nun yaşamaya devam ettiği bilinmektedir (Uzelli, 2016: 69).

3.3.9. Kupala

17. yüzyıl kronikleri doğrultusunda Kupala'nın bir tanrı olduğu ispatlanmıştır. Slavların pagan anlayışında Kupala (Resim:17) yaz tanrısı olarak bilinir ve 23-24 Haziran gecesi eski tarzda kutlanan yaz gündönümü şenliği olarak da anılır. Kupala törenleri, Slavlar arasında başlangıcından 20. yüzyılın ortalarına kadar korundu. Kupala bayramına ilişkin inançlarda önemli bir yer kaplayan bitki eğreltiotudur. Yılda sadece bir kez çiçek açar ve ateşli kırmızı renk tonuyla özel bir bitkidir ve insanlar arasında güneşin sıcaklığını ve onun etkisini sembolize eder (Vlasova, 2008: 403).

Kupala bayramlarında ateş yakılması bir gelenekti. Köylüler arasından saygı duyulan yaşlı insanlar ateş yakmaya davet edilirdi. Kupala şenlik ateşi (Resim: 18) için çoğunlukla iki odun parçasının birbirine sürtülmesiyle elde edilen geleneksel ateşler yakılırdı. Kupala geleneğindeki ateş teması, güneşin oynadığı rolü somutlaştırmış niteliktedir. Tüm bu eylemler, güneşin daha parlak, daha sıcak olmasını sağlayarak hasadı daha iyi hale getirmeyi amaçlardı. Ateş ne kadar büyük olursa tarımsal olarak alınacak verimin de o kadar çok olacağı inancı yaygındı. Ayrıca yine çok hasat almak için tarlaların içerisinde yulaftan bir püre yapılırdı (Gavrilov, vd. 2002: 102).

Kupala bayramında ateşin üstünden atlamak bir gelenekti ve evlenmek isteyen kız ve erkekler el ele tutuşarak ateşin üstünden atlarlardı. Eğer elleri ayrılmadan ateşin üstünden geçerlerse yakın zamanda evleneceklerine ve uzun ve mutlu bir hayatlarının olacağına inanırlardı.

Kupala ateşinin arındırma özelliği de bulunuyordu (Dalkılıç, 2015: 154). Slavlarda, Kupala şenlik ateşine hasta bir çocuğun gömleğini atmaları gelenekseldi, böylece hastalık yanan gömlekle yok olur ve bununla birlikte çocuk iyileşirdi. Bazı yerlerde ise anneler, herhangi bir rahatsızlıktan mustarip küçük çocuklarını da ateşten geçirerek sağlığına kavuşturmayı düşünürdü. Sadece insanlarda değil hasta hayvanlar için de bu tür inanışlar vardı. Hasta olan bir hayvan Kupala ateşinin yanına getirilerek hastalıklarından arındırılmaya çalışılırdı. Kupala bayramında su kültünün de önemli olduğu bilinir. Kupala bayramının bitimine doğru şafakta tüm kötülüklerden arınmak için yakınlarda bulunan bir suya girerler ve yıkanırlardı. Bu yapılan eylemin ise Hristiyanlıkta bulunan vaftiz ile geçmiş olabileceği görüşü de bulunmaktadır (Madlevskaya, 2007: 236). Kupala bayramı günümüz Rus topraklarında belki de en etkili olarak yaşayan pagan inancıdır. Rusya'nın birçok yerinde bu bayramı kutlamak için ateşler yakılır ve dua edilir. Kupala Bayramında yakılan ateş, Türk kültüründe yer alan Nevruz Ateşine ile birbirine benzemektedir. Nevruzda yakılan ateşin insanları günahlarından arındırdığına inanılır. Yine aynı şekilde Nevruz Bayramı da tarımsal verimliliği artırmak için yapılan bir ayin şekli olarak görülmektedir (Artun, 1999: 2-3)

3.3.10. Kostroma

Bazı araştırmacılar Kostroma'yı önemli Slav pagan tanrıları listesine katmamaktadır. Ancak bu doğru olduğu anlamına gelmez. Görünüşe göre Kostroma (Resim: 19) mevsimsel tanrıların panteonunda önemli bir yere sahipti ve Rus kültürel geleneğinde baharın ve doğurganlığın sembolü olan mitolojik bir karakterdir. Kostroma çoğunlukla ayin katılımcıları tarafından seçilen bir kız ya da genç bir kadın olarak düşünülürdü bazen de genç bir kız gibi giyinmiş bir adam. Kostroma görünümünün ayırt edici özelliği, baştan ayağa beyaz bir kıyafet ve elinde bir meşe dalı ile tasvir edilirdi. 20. yüzyılın sonunda, Kostroma ayinleri Kupala bayramlarına katıldı ve birlikte kutlanmaya başladı (Madlevskaya, 2007: 260).

4. RUSLARIN HRİSTİYANLIĞA GEÇİŞ SÜRECİ VE PAGAN İNANÇLARI

4.1. Rusların Hıristiyanlığa Geçiş Süreci

Rusya'nın Hıristiyanlığa geçişi, putperest karanlıktan yeni inancın ışığına, sanrıdan gerçeğe geçiş olarak yorumlanır. Knez Vladimir'in Rus vaftizini (Resim:19) gerçekleştiği şartlar büyük ölçüde gizemini korumaktadır. Gerekli bilgileri içeren kaynaklar azdır. Efsanelerden ve edebiyattan gelen seyrek bilgiler tam olarak dönemi aydınlatmaya yeterli değildir. Orta çağ yazarlarının vaftiz hakkında kendinden önce gelenlerin verdiğinden daha fazlasını bilme isteği fantastik ve efsanevi hikâyelerin anlatılmasına neden olmuştur.

Devrim öncesi tarihçiliğinde, Hristiyanlığın benimsenmesi, Prens Vladimir'in büyük bir başarısı olarak gösterildi. Rusya'da ki Hıristiyan kilisesinin varlığı ve refahı, Knez ve çarların prensibine borçlu olduğu oldukça aşikârdır. Kilise, Vladimir'in vaftiz olayını abartarak anlattı. Böylece Hristiyanlığın, Rusya tarafından benimsenmesinin tarihsel öneminin doğru birşekilde anlaşılması zorlaştırıldı.

İlk Sovyet tarihçilerinin bu tür değerlendirmelere verdiği olumsuz tepkiler oldukça anlaşılabilir. 13 Kasım 1936'da toplanan SSCB Halk Komiserliği Komitesi tarafından oynan tiyatro oyununda (Богатырю) Vladimir'in neden Hristiyanlığı seçtiği huşunda Sovyetlerin net düşüncesi ortaya konuldu ve onlara göre Slav halklarının yüksek kültürlü halklar ile (Doğu Roma) yakınlaşmasına katkıda bulunacağından dolayı benimsendiği görüşü kabul edildi. Aslında Rus halkının tarihinde olumlu bir aşama olarak görülse de bu vaftiz, Sovyetler düşüncesine göre pekte olumlu değildi. Ancak Hristiyanlığın kabulü Rusların gelişmesine doğrundan katkı sağladığını söylemek gayet mümkündür. Rusya'da Hristiyanlık ile birlikte, okuma yazma oranının arttığı görüldü. Hristiyanlık, başta Doğu Roma kültürü ve insanları olmak üzere Batı Avrupa'da bulunan medeniyetler ile de yakın ilişki kurulmasını sağladı. Ülkenin kültürel yaşamını maddi ve manevi olarak etkiledi. Tarım, zanaat, inşaat, mimarlık, sanat gibi alanlarda Rus toplumunda büyük gelişmeler yaşandı. Vaftizden hemen sonra Rusya, okul işlerinin düzenlenmesine, kitapların yayılmasına ve yaygınlaşması için de gerekli çalışmaları hızlandırdı. Bu sonuçlar doğrultusunda Hristiyanlığın, Rus toplumu üzerindeki etkisinin kapsamlı olduğu görülmektedir (Tihomirov, 1955: 48).

Rusya'da Hristiyanlığın kabul edilmesi büyük bir tarihi olaydı. Rusya'da feodal ilişkilerin gelişmesinde önemli bir aşama olarak dikkat çekmektedir. Rus tarihçilere göre Hristiyanlık, Rusya'nın diğer uygar Avrupa devletlerine kıyasla, ulusal geri kalmışlığının üstesinden gelmesinde son derece önemli bir araç olmuştur.

Knez Vladimir'in vaftizden öncede 980 yılında bir pagan reformu yaptığı bilinmektedir. Vladimir çeşitli kabilelerin ibadet ettiği tüm pagan tanrıları bir araya getirmek ve Kiev'deki bütün Slav kabilelerini birleştirmek arzusundaydı. Bunun içinde başta gök gürültüsü tanrısı olan Perun olmak üzere Hors, Dazhbog, Stribog, Simargl ve Mokoş tanrılarından oluşan bir panteon kurdu. Ancak bu durum kabilelerin birleşmesi için yeterli olmadı ve içlerinde devam eden çatışma durumunun arttığı görülmektedir. Knez Vladimir, şehrin önde gelenleri ile görüşerek Hristiyanlığa geçiş sürecini resmen başlatmış oldu. Bu esnada Yahudilik ve İslam için de fikir beyan edenler oldu. Anlatılanlardan Knez Vladimir'in diğer dinleri de öğrendiği ancak onlarda bulunan kısıtlamalar nedeniyle kabul görülmediği süre gelen bir görüştür. Her durumda, hikâyelere dayanarak, Vladimir döneminde, Kiev'de çeşitli dini toplulukların olduğu bilgisine varılmaktadır (Tatişev, 2005: 26).

Vladimir 988 yılında vaftiz olarak resmen Hıristiyanlığa geçti ve devletinin resmi dinini Hıristiyanlık olarak ilan etti. 980 yılında yapmış olduğu pagan reformu sebebiyle başkente koydurduğu pagan tanrılarını yok ettirdi. Perun'un ağaçtan yapılma heykelinin insanların gözü önünde önce kırbaçlanarak dövüldüğü ardında da Dinyeper nehrine atıldığı ifade edilmektedir. Vladimir'in bunu yaptırmasında ki asıl sebep ise halkın gözünde onların bir güce sahip olmadığını göstermekti. Pagan tanrıları yok edildikten sonra ki gün Vladimir bütün halkı Dinyeper nehrinde toplayarak vaftiz etti. Pagan tanrılarının heykellerinin bulunduğu tepeye de bir kilise inşa ettirerek Kiev'den paganlığın izini silmeye çalıştı. Ancak tüm insanlar Hıristiyanlığı benimsemek istememişti. Vladimir ise bu duruma sert önlemler almak istese de halk ormanlara kaçarak bu durumdan kurtulmaya çalıştı. Rusya'da Hristiyanlığın ortaya çıkışı ağrısız ve barışçıl değildi. Yalnızca Kiev topraklarında, nispeten diğer yerlere göre sakindi. Vladimir, on iki oğlunu da vaftiz ettikten sonra diğer yerlere gönderdi ve o bölgeleri de Hristiyanlaştırmalarını istedi.

Rusya'nın hızlı ve acısız Hristiyanlaşma hipotezi, çoğu yerli bilim adamı tarafından reddedildi. Onların görüşüne göre, Doğu Slav topraklarındaki bu süreç karmaşık ve baskı

ile devam etti. Eski Rus kroniklerine ve diğer yazılı kaynaklara göre Hristiyanlaştırmaya yönelik girişimler sonrası Rusya'nın çeşitli bölgelerinde güçlü bir karşıt görüş ortaya çıktı. Bu doğrultu da Rus topraklarına belli bir dönem kargaşa hâkim oldu.

Rus halkı arasında yaşanan bu kargaşa devletin askeri gücünü de etkilemiş oldu. Dışarıdan gelen tehditlere karşı da büyük bir sorun yaşandığı görülmektedir. Peçenekler Karadeniz'in kuzeyine geldiklerinde Ruslar ile mücadeleye başladılar. 988 yılında Knez Vladimir ile yaptıkları savaş sonrası büyük başarı elde edilememişken karışıklardan faydalanarak daha fazla akın etmeye başlamışlardır (Kurat, 2002:52). Vladimir, Rusya'nın tamamını kendi döneminde vaftiz edemedi. Hatta 1015 yılında ölümünün ardından, 12.yy'ın sonlarına kadar pagan tapınaklarının çoğu yer yer ayakta kalmayı başardı.

Vladimir'den sonra Knez olan Yaroslav dönemimde, Suzdal'da büyük bir isyan çıktı ve güçlükle bastırıldı. Rusya'da çıkan bu isyanlar sonrasında başta Kiev Knezi olmak üzere diğer knezlikler bir araya gelerek Hristiyanlık karşıtı olanlara karşı mücadele etmeye başladılar. Bu şekilde isyanlarla mücadele ettiler ve 12.yy'ın sonlarına doğru isyanlar neredeyse bitme noktasına geldi.

Böylece Rus toplumunda Hristiyanlık Kiev'den yayılmaya başladı. Tüm halkın bu dini benimsediğini söylemek pek mümkün değildi. Vladimir'in emri kendi bölgelerine gelene kadar insanlar, eski pagan inançlarını yaşamaya devam ettiler. Bir kısmı Hristiyan olurken diğer kısım ise gelen askerlerden kaçarak ormanlara gizlendiler veya isyana kalkışarak pagan inançlarına devam ettiler. Her ne kadar din değiştirilmesi Rus toplumu açısından çoğu alanda olumlu sonuçlar yaratmışsa da eski inançlarının tamamıyla unutulması için yeterli olmamıştır. Paganlığa ait olan inançlar Rus toplumu içerisinde yaşayarak günümüze kadar ulaşmıştır.

4.2. Günümüzde Yaşayan Pagan İnanışları

Rus pagan gelenekleri Hristiyanlıkla birlikte günümüze kadar var olmayı başarmıştır. İnsanların bizzat kutladıkları pagan geleneklerinin var olmasıyla birlikte, Hristiyan bayram ve inanışları arasına karışmış birçok unsur bulunmaktadır. Ayrıca Rus pagan inançları arasında yer alan tanrılar ve diğer önemli ruhlar, Hristiyanlık sonrasında aynı görevleri yapan azizlere dönmüştür. Hem adetleri hem de kutsal kişilerinin

Hristiyanlaşmış olduğunu söylemek mümkündür. Ruslar arasında günümüzde, eski inançlarına yönelik büyük ilgi olduğu görülmektedir. Çeşitli pagan bayramları artık eskisi gibi kutlanmaya başlanmıştır.

4.2.1. İneklerin Koruyucusu Agafya

M.S. 250'li yıllarda idam edildiği bilinen Agafya, 5-18 Şubat günleri arasında Ortodoks Kilisesinde Aziz Anma Günlerinde anılıyor. Halk geleneğinde Aziz Agafya, hayvanların koruyucusu olarak da bilinmektedir. Aziz Agafya inekleri hastalıklardan koruduğu için halk arasında İnek Koruyucusu olarak bilinir. Rus halkı, Agafya'nın anısına birçok yerde inekleri korumak için çeşitli dualar edilmektedir (Belovinskii, 2007: 7). Paganlıkta bu görevin Tanrı Veles'e ait olduğu çok açıktır. Paganlar tanrılarının unutturulması düşüncesiyle bu tür inanış ve düşünceler Hristiyan aziz ve rahiplere atfedilmiştir. Hayvanların koruyuculuğu Tanrı Veles'ten Agafya'ya geçmiştir.

4.2.2. Agrafena'nın Vaftiz Kazanı

M.S. 3. yüzyılda yaşamış olan Agrippina, 23 Haziran-6 Temmuz tarihleri arasında Aziz Anma Günlerinde anılmaktadır. Agrippina, Rus geleneğinde Agrafena olarak da bilinmektedir. Vaftiz Kazanı olarak bilinen takma adı ise İvan Kupala bayramıyla ilgilidir. Agarafena'nın anıldığı gün kadın bayramı olarak kabul edilir. O gün, kadınlar anma günü için yemek hazırlarlar. Agafena'nın Vaftiz Kazanı gününde sadece vaftiz zamanı başlamaz aynı zamanda Rus halkı nehirlerde ve göllerde vaftizlerini gerçekleştirirler (Maksimov, 1993: 471). Bazı pagan geleneklerinde tanrılara ibadet edildikten sonra bir nehre girilerek yıkanma temizlenme arınma olayı çok sık görülmektedir. Hristiyanlık sonrası bu durum vaftiz olarak değişmiştir.

4.2.3. Akulina Buğday Günü

Akulina, 13-26 Haziran tarihleri arasında Aziz Anma Günlerinde kilise tarafından anılır. Rus geleneğinde Aziz Akulina (Resim: 21), karabuğday ve diğer tahıl ürünleriyle ilişkilendiriliyordu. Bugünde çiftçiler çalışmaz ve buğday kovalarını azizin ikonalarıyla süslerler. Daha sonra halk, iyi bir hasat yılı için dua eder. Bazı yerlerde ise hazırlanan kovalar fakirlere ve seyyahlara verilir. Hristiyanlar, Aziz Akulina Günü'nü yaz

mevsiminin başlangıcı olarak da kabul edilmektedir (Madlevkaya, 2007: 1381). Güneş Tanrısı Dazbog'a, verimliliği artırması için yaz başlarında daha iyi sıcak olup, hasat zamanında daha çok verim almak için dualar edilmektedir. Akulina Buğday Günü de bunun bir devamlığıdır.

4.2.4. Babinden Günü

Ebeler Günü olarak da bilinir ve 26 Aralık-8 Ocak tarihleri arasında kutlanır. Bugün, Noel'in ikinci gününde Meryem imajı ile ilişkilendirilirdi. Halk, Babinden Gününde Hz. Meryem'in doğumda kadınlara yardım etmesini diler. Rus halkı bugünde ebelere yulaf lapası gibi hediyeler hazırlayarak, onlara iyi niyetlerini gösterirler (Web Kaynakça 1).

4.2.5. Beşaret Günü

Kutsal bakire Meryem Ana ile ilgili olan bugün 25 Mart- 5 Nisan tarihleri arasında kutlanır. Bu bayram, Meryem Ana'nın baş meleği olan Gabriel'in, İsa'nın doğumunun yaklaştığını haber verdiği gün olarak bilinmektedir. Bu bayramın ilk defa 4.yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun doğusunda bir kilisede kutlandığı biliniyor. Bu tarih Paskalya ve Noel'den sonra en önemli üçüncü ulusal gün olarak kabul edilir ve bugüne halk arasında büyük saygı duyulur. Bu tarih, güneş döngüsünde yılın en önemli dört günlerinden biri sayılır. Halk arasında Beşaret Günü doğanın uyanışı ve baharın gelişinin simgesi olarak algılanırdı. Yeryüzünün ve kış uykusuna yatan hayvanların uyandığı, çiçeklerin açtığı ve arıların uçtuğu günün başlangıcı olarak kabul edilirdi. Halk bugünde baharı selamlar ve gün içinde çalışmazdı (Madlevskaya 2007: 1382). Baharın gelişi, Hz. İsa'nın doğumunun müjdelenmesiyle sembolize edilmiş ve halk arasında böyle bir gün kutlanmaya başlamıştır.

4.2.6. Vasilyev Gecesi

Yılbaşı Gecesi 31 Aralık ve 13 Ocak tarihleri arasında gerçekleşir. Vasilyev Gecesi 'kutsal akşamlar ve 'korkunç akşamlar' olmak üzere iki bölüme ayrılıyordu. Eski ve yeni yıl arasındaki sınır gecesinde Vasilyev gecesinde ayinler okunur, yemekler yenir ve bol servet için dua edilirdi. Yılbaşı gecesinin arifesinde yemek masalarında domuz eti

bulundurmak ve yemeklerde domuz eti kullanmak Rus halkı arasında gelenekseldi. 19. yüzyılda bazı yerlerde yeni yılın ilk gününde, erken saatlerde kilisenin yanında domuz eti haşlanır ve domuz lahanası yapılırdı. Bu gelenek Rus halkında Tanrı'ya bir fedakârlık olarak görülürdü. Vasilyev Gecesi'nde genç kızlar domuzun kuyruğundan fala bakarlardı. Aziz Vasilyev'in domuzların koruyucusu olduğuna inanılır ve özellikle çobanlar tarafından büyük saygı görürdü (Tereşenko, 2007: 736). Yine Tanrı Veles'in hayvanlar ve çobanlar üzerindeki koruyucu görevi, başka bir Hristiyan aziz tarafından üstlenilmiştir.

4.2.7. Kutsal Muvasala

Yedi hafta süren tövbe, manevi arınma, dua ve oruç zamanıdır. Oruç, Paskalya için bir hazırlıktır. Hz. İsa'nın 40 gün boyunca dünyevi işlerden elini çekmesi, çarmıha gerilmesinin ve hapsinin anılarını izah eden ve katı kurallardan oluşan bir zaman dilimidir. Halk takviminde Kutsal Muvasala döneminde baharın gelişi adına dualar okuma, çiftçilerin ekim hazırlıkları gibi sayısız törenler düzenlenirdi. Gençler şarkı söylemeye ve müzik aletleri çalmaya bir süre ara verirdi. Bu dönemde sadece duaların ve ilahilerin okunmasına özen gösterilirdi.

4.2.8. Yüceltme Günü

14-27 Eylül tarihleri arasında kutlanan, Tanrı'yı ve Ortodoks haçını yücelten, kilisenin on iki önemli bayramından biridir. Bu bayramın 4.yüzyılın ilk yarısında ortaya çıktığına inanılıyor. Bugünde ayrıca köylülerin bütün yıl boyunca talihsizliklerden korunmak için dualar ettiği biliniyor. Ayinler okunur, verimli hasat için dualar edilir ve geziler yapılırdı. Ayrıca Yüceltme Gününde inşa edilen kiliselerde haç yükseltilir, yol kenarlarına adak şapelleri kurulurdu. Bu özel günde ormana girmek ve herhangi bir işin başlatılması uygun görülmezdi. Yüceltme ayinlerinden sonra lahana kesmek, yemek pişirmek ve daireler oluşturarak şarkılar söylemek, halk arasında özellikle genç kızlar arasında yaygındır.

4.2.9. İsa'nın Değişimi

İnsanlar, Hz. İsa ve havarilerinin Tabor Dağında ayin sırasında bir değişim geçirdiğine inanırlar ve on iki kutsal bayramdan biri olarak görürler. Hz. İsa'nın değişim gününde köylüler, kiliselere elma, patates, salatalık, bezelye vb. yiyecekleri getirirlerdi. Getirilen bu yiyeceklerin hepsi kutsanmış yiyeceklerdi ve bayramdan önce bu kutsanmış yiyecekleri yemek yasaktı. Özellikle kutsanmış elmalar fakirlere dağıtılır ve hatta bu elmalarla hastalar tedavi edilirdi. Bu kutsal gün yaz ve sonbahar mevsimleri arasında bir dönüm noktası olarak görülürdü. İnsanlar kurtarıcının değişiminden dolayı havanın değiştiğini de düşünürlerdi.

4.2.10. İoannis Klimakos Günü

Bir kişinin ahlaki mükemmelliğe ulaşmasının adımlarını anlatan 'Cennet Merdiveni' adlı teolojik makalenin yazarı olan Aziz İoannis Klimakos'u anma günüdür. Bugün 30 Mart12 Nisan tarihleri arasında kilise de anılmaktadır. Bugünde köylüler, Tanrıya hem hayatta iken hem de öldükten sonra huzur bulmaları için ekmek pişirip dağıtırlar. Halk inanışına göre, ev cini bugünde kötülükler yapmaya başlıyor. Bu sebeple köylüler hayvanlarını kötülüklerden korumak için gün içinde hayvanlarını ahıra kapatıyor ve ahıra da gün boyu girmiyorlar (Mudrova, 2010: 71).

4.2.11. Malaki Günü

Malaki Günü, 3-16 Ocak tarihleri arasında kilise tarafından anılır. Bu tarih köylü takviminde ise 'korkunç akşam' zamanına denk gelmektedir. Efsaneye göre, aç cadılar köylülerin sığırlarını yemek isterler ve bunun üzerine köylü kadınlar da hayvanlarını korumak için ayinler düzenler. Malaki gününde köylüler nazarlardan korunmak için de dualar ederler (Madlevskaya 2007: 1394).

4.2.12. Yegoryev Günü

Aziz Georgiy onuruna Ortodoks kilisesi tarafından senede iki kez 23 Nisan-6 Mayıs ve 26 Kasım-9 Aralık tarihleri arasında kutlanan kutsal bir gündür. Efsaneye göre bugün, Aziz Georgiy'in başının kesilip öldürülmesinden dolayı anılmaktadır. Diğer bir anlamı ise

Rus Ortodoks kilisesinin kurulmasıyla ilgilidir. Aziz Geogoriy ilkbahar gününde sığır tarlalarına sürüldüğü için bugün çoban bayramı olarak da kabul edilmektedir. Bugünde Rusya'nın orta bölgelerinde tarım için ayinler düzenlenir. Ekilen tarlalarda vaftizler gerçekleştirilir. Köylüler sabahın erken saatlerinde tarlalara giderek toprağın verimi artırmak ve Aziz Geogoriy'in ruhu için dualar okurlar (Mudrova, 2010: 94).

4.2.13. Zahariya Serpovidets Günü

8-21 Şubat tarihleri arasında Aziz Zahariya'nın anıldığı kutsal gündür. Zahariya adı hem kilise tarafından hem de halk tarafından benimsenmiştir. Kilise ve halk efsanesine göre Aziz, havada uçan, kendine doğru gelen ve orağa benzeyen bir cisim görmüştür. Köylüler bu yüzden Zahariya'nın adını tarlalarda çalışırken kullanılan aletlerle ilişkilendirmişlerdir. Bu kutsal günde köylüler, kullandıkları oraklarının onarımıyla ilgilenirler (Madlevskaya 2007: 1400).

4.2.14. İvan Kupala Bayramı

24 Haziran-7 Temmuz tarihleri arasında kutlananır. Halk takviminde bugün yaz gündönümü olarak kabul edildiğinden önemlidir. Halk takviminin bir parçası olan bugün, Aziz Peter ve Aziz Pavlus günleriyle de ilişkilendirilmiştir. İvan Kupala günü Rus geleneğinde yılın en uzun günü olarak kabul edilmiştir. Bu kutsal gün halk geleneğinde doğanın güçlerine atfedilmiştir. Köylüler bugünde doğanın ve doğada var olan canlıların korunması adına birçok ayin düzenlerler, şarkılar söyleyerek törenlerle kutlamalar yapılır (Figes, 2002: 338). Doğanın insanlara bahşettiği suda yüzerler ve toprakta yuvarlanırlardı. Aynı zamanda doğadan faydalanmak için kendilerine şifalı otlar toplarlardı. Kupala gününde insanlar, kötülüklerden ve hastalıklardan arındıklarına inanmaktadırlar (Web Kaynakça 2).

4.2.15. İlyas Günü

20 Temmuz-2 Ağustos tarihleri arasında Peygamber İlyas'ın kilise tarafından anıldığı kutsal gündür. İlyas Peygamber günü, olgunlaşma ve hasat kaldırma dönemi için çok önemli olan sıcak ve fırtınalı zamana denk gelen bir gündü. Bu süre zarfında halk geleneğinde 'serçe' takma adını kullandıkları fırtınalı ve gök gürültülü geceler yaşanır. Bu

tehlikeli gecede halk evini, tarlasını ve hayvanlarını korumak için ayinler düzenler. Peygamber İlyas adına kiliseye yeni bal verir ve kuzular kurban ederler. Bugün boyunca köy halkı özellikle tarla ve bahçelerde çalışmaz. Zira halk, İlyas Peygamber'in yıldırım oklarıyla tarlalarını talan edeceğinden ve bu oklar yüzünden insanların da öleceğine inanırlar. Halk geleneğinde İlyas Peygamber Günü yağmurlu günlerin başlangıcı olarak kabul edilir. O günden itibaren köylüler banyo yapmamaları gerektiğine inanırlar. Zira suyun soğumaya başladığını ve yaz gününün sona erdiğini düşünürler. Birçok yerde Ruslar bugünde koç veya boğa keser, ardından toplu olarak yemek yerler (Web Kaynakça 3). İlyas Peygamber üzerine inanışlar Türk kültüründe de karşımıza çıkmaktadır. Hızır, Hıdırellez veya Hıdırlık gibi isimlerle anılmaktadır. Kışın bitip yazın başlayacağını sembolize eder. Aynı zamanda doğanın uyanışı olarak da görülebilir. Hızır kültü Türklerde İslam öncesinde olduğu gibi İslam sonrasında da devam etmiştir. Kur'an'da Hızır'ı destekleyen ayetlerin bulunması bunun en önemli dayanağıdır. Hızır'ın zorda olan insanlara yardım ettiğine inanırlar. İnsanlar 6 Mayıs gecesi dileklerini içerek veya yazarak bir gül fidesinin altına bırakırlar (Ocak, 1985: 43-52).

4.2.16. İshak Günü

30 Mayıs-12 Haziran tarihleri arasında Aziz İshak'ın günah çıkardığı zaman olarak kabul edilen kutsal bir gündür. Halk geleneğindeki inanışa göre bugünde ormanlarda yılan düğünleri gerçekleşir. Bu nedenle halk, bugünde ormanlara gitmemeye çalışır. Bazı yerlerde bugünde tarlalarda ve bahçelerde çalışmak ve bir şeyler ekmek, iyi bir iş olarak kabul edilir (Web Kaynakça 4).

4.2.17. Kasyanov Günü

Bu kutsal gün 29 Şubat'ta anılır ve köylüler için önemli bir yere sahiptir. Eski Rus geleneğinde bugün, artıkyıl olarak kabul edilmiştir. Bu durum halkın fikirlerini de etkilediği için Kasyanov'un kindar, kıskanç, bencil ve acımasız bir ruh olduğuna inanılır. Kasyanov Günü, insanlar tarafından tehlikeli ve talihsiz bir gün olarak kabul edilir. Köylüler Kasyanov'dan zarar görmemek için evden ayrılmıyorlar ve o gün geldiği zaman haftanın üç günü herhangi bir işe başlamıyorlar (Çiçerov, 2006: 531).

4.2.18. Vaftiz Günü

6-19 Ocak tarihleri arasında kilise tarafından anılan ve kutsal on iki bayramdan biri olarak kabul edilen gündür. Bugünde kilise, İsa peygamberin Ürdün'deki vaftizini anmaktadır. Vaftiz törenlerinin arındırıcı bir özelliği olduğu için halk arasında kutsal sayılır. Bu kutsal günün arifesinde insanlar sıkı bir oruç tutarlar. Akşam köylüler tarlalarından ve işlerinden döndüklerinden sonra eve kutsal su ile beraber dönerler. Getirdikleri bu kutsal suyu içerler ve evlerine, çiftliklerine, bahçelerine serperler. Yurdun birçok yerinde çiftliklerde, tarlalarda tütsüler yakılır ve evlerin pencerelerine, kapılarına, Haçlar yerleştirilir. Vaftiz arifesinde Kutya adı verilen et suyuyla yapılan tahıl yemeği hazırlanır. Günahlardan arınmak ve şifa bulmak için birçok köylü buzlu sulara girer. Ayrıca kutsanmış su, sığırların üstüne de serpilir. Arife gününde olduğu gibi Vaftiz gününde de bu kutsal su eve serpilir ve ayinler düzenlenir. Halk arasında bu ayinin kötü güçleri evlerden ve hayvanlardan uzak tuttuğuna inanılır. Vaftiz gününde Rusya'nın birçok yerinde, evlilik çağına gelmiş kızlar kendi aralarında hazırlık yaparlar (Madlevskaya 2007: 1404).

4.2.19. Kuzma ve Demyan Günü

Aziz Kuzma ve Demyan adına 1-14 Temmuz, 17-30 Ekim, 1-14 Kasım tarihleri arasında yılda üç kez olmak üzere anılan kutsal bir gündür. Kadınlar bu kutsal güne çok saygı gösterirler ve hasattan verim elde etmek için Azizler adına ayinler düzenlerler. Sonbaharda özellikle 1-14 Kasım tarihleri arasındaki anma gününde Azizlere demirciler tarafından da büyük saygı duyulur. İşçilerin bugünde çalışmaları yasak kabul edilir. Bu kutsal gün, Rusya'nın birçok yerinde genç kızlar için düğün anlamına geliyor. Bunun için genç kızlar yemek şölenleri düzenler. Kuzma ve Demyan, halk arasında ise 'Tavuk Tanrısı' olarak da kabul edilir. 1 Kasım günü köylüler tavuk kümeslerine girip dua ederler ve tavuklarının üstüne kutsal su serpiştirirler.

Daha sonra ise Kuzma ve Demyan'ın bu tavukları onlara sunduğu düşünülerek akşamları tavuk yemeği pişirirler. Böylece bütün yıl tavukların daha verimli olacağına inanırlar (Web Kaynakça 5).

4.2.20. Maslenitsa Bayramı

Kış mevsiminden ilkbahar mevsimine bir geçiş olarak kabul edilen bu bayram Büyük Oruç'tan önceki hafta, halk arasında şölenlerle kutlanılan bir gündür. Bu bayram, ilkbahar ekinoksuna yakın bir dönemde kutlanır. Maslenitsa Haftası, Büyük Oruç'un tarihine göre değişir ve halk bu orucu tutmaya başlar. Maslenitsa Haftası boyunca beyaz et ve kırmızı et yenmez ama süt ve süt ürünleri bolca tüketilir. Maslenitsa Haftası'nın her bir günü farklı anlamlara sahiptir. Pazartesi, görüşme günüdür. Salı, çocukların kızaklarla, kaydıraklarla ve diğer eğlence oyunları oynadığı bir gündür. Çarşamba, kreplerin yanında lezzetli yemeklerin de bulunduğu şölenlerin günüdür. Perşembe günü haftanın döngüsü olarak kabul edilir ve insanlar bugünü eğlenceye ayırırlar. Cuma günü, anne-babanın, kayınvalidenin ve kayınpederin ziyaret edildiği bir gündür. Cumartesi günleri diğer akrabalar ve arkadaşlar ziyaret edilir. Son olarak pazar günü, insanlar yakınlarının mezarlarını ziyaret ederler, kalbini kırdığını düşündükleri yakınlarından af dilerler. Pazar günü halk arasında aynı zamanda 'Bağışlanma Pazarı' olarak da kabul edilir (Kapitsa, 2007: 295).

4.2.21. Nikolay Günü

Bugünde başpiskopos Aziz Nikolay'ın kilise tarafından anıldığı gündür. Nikolay Günü, 9-22 Mayıs ve 6-19 Aralık tarihleri arasında anılmaktadır. Halk geleneğinde bu kutsal gün 'Nikolay Veşniy' ya da 'Nikolay Zimnıy' olarak da bilinmektedir. Nikolay Veşniy gününde halk, haşlanmış yumurtaları boyadıktan sonra ormana gider ve şenlikler eşliğinde yemek yenerek Aziz Nikolay anılır. Boyalı ve haşlanmış yumurtalardan Aziz'in onuruna, kiliseye de getirilir. Rusya'nın kuzeyinde halk, Aziz Nikolay'ın anısına kurban etmek için üç yıl boyunca besledikleri boğaları keserler. Kesilen boğadan elde edilen etin bir kısmı kiliseye bağışlanır bir kısmı da yapılan yemek şenliklerinde yenir. Rusya'nın kuzeyindeki bazı yerlerde balıkçılar ve denizciler, koruyucuları olarak kabul ettikleri Aziz Nikolay için ayinler düzenler ve dualar ederler. Balıkçılar ve denizciler Aziz Nikolay'a onları tehlikelerden ve ölümden koruması için dua ederler (Madlevskaya 2007: 1412).

4.2.22. Kukla Günü

323-327 yıllarında Roma İmparatoru Konstantin ve annesi Elena'nın anısına oluşturulan Hristiyan bayramının Rus halkı arasında ki adıdır. Kilise bugünü 21 Mayıs ve

3 Haziran tarihleri arasında anmaktadır. Rus Halk geleneğinde Kukla Günü önemli bir yer tutmaktadır. Köylüler bugünde ekmek yapar, keten, kenevir, buğday ve yulaf ekerler. Kadınlar bugünde Aziz Elena anısına birçok ayinler düzenler. Halk inancına göre bu kutsal günde ayinler yapılırsa, doğacak olan bebeklerin daha sağlıklı olacaklarına inanırlar (Web Kaynakça 6).

4.2.23. Koyun Çobanı Onisim Günü

Yetmiş havariden biri olan Aziz Onisim anısına oluşturulan ve 15-28 Şubat tarihleri arasında anılan bir gündür. Onisim, Roma'da 109 yılında Hristiyan inancının karşıtları tarafından taşlanarak öldürülmüştür. Rus Halk geleneğinde Aziz Onisim, koyunların koruyucusu olarak kabul edilmiştir. Bazı Rusların halk geleneğinde bugünde yıldızlara seslendikleri zaman, koyunlarının sağlıklı kuzular doğuracağına inanırlar. Rusya'nın bazı bölgelerinde çoban Onisim adına halk toprağa iplik gömer. Bu ipliğin kişilere güç ve kuvvet vereceğine inanırlar (Web Kaynakça 7).

4.2.24. Paskalya Bayramı

Dünya'nın ve insanın yeniden doğuşunu ve kurtuluşunu simgeleyen bu kutsal bayram, ölüme karşı yaşamın ve kötülüğe karşı iyiliğin kutlandığı bir gündür. Paskalya, Ortodoks geleneğinde en kutsal gün ve bayramların bayramı olarak adlandırılan çok önemli bir gündür. Bu kutsal gün Ay takvimine göre hesaplanmaktadır. Ay takvimine göre Paskalya, ilkbahar ekinoksundan sonraki ilk dolunayda kutlanan bir bayramdır. Bayramın en önemli geleneklerinden birisi de Paskalya yemeğidir. Paskalya sofrasının en önemli ve zorunlu nesnesi boyanmış Paskalya yumurtalarıdır. Ayrıca sofrada kekler ve Paskalya peyniri de bulunması zorunludur. Bazı yerlerdeki inanışa göre Paskalya gününde insanlar yemeğe etsiz yiyeceklerle başlar. Kutsal perşembe günleri ise yulaf ezmesi yenilir. Paskalya bayramında yapılan çoğu ayin Hristiyanlık öncesi bir gelenek olarak da biliniyordu. Bu bayramda genç kızlar sokaklarda dans eder ve halk arasında şenlikler düzenlenir. Kilise takvimine göre Paskalya haftasının tamamı şenlik kutlamalarıyla geçen bir hafta olarak kabul edilir. Köylüler, çiftliklerinde bereketi ve köyde refahın sağlanması adına birçok ayin düzenlerler. Paskalya bayramının ikinci veya üçüncü gününde, genç kızlar ve kadınlar örülerek süslenmiş havlu ve bezlerle, özellikle kasırga ve yangın gibi çeşitli afetlerden korunmak için ayinler düzenlerler. Paskalya bayramında evli erkekler ve

çocuklar için de dua edilir. Bu bayram, ölülerin de anıldığı önemli bir bayramdır. Lakin kilise, Paskalyanın ilk gününde mezar ziyaretlerini yasaklamış, bayramı takip eden diğer günlerde mezar ziyaretini uygun görmüştür. Fakat Rusya'nın güneyindeki ve batısındaki halk bu kurala uymayarak, Paskalya ayininden hemen sonra ölülerini ziyaret etmek için mezarlığa gitmektedirler. Ayrıca Paskalya bayramı haftası, halk arasında cennetin kapılarının açık olduğunu kabul edilen bir zamandır (Madlevskaya 2007: 1418).

4.2.25. Bal Günü

Kutsal Bakire Meryem Ana'nın ve yaşam veren Tanrı'nın anıldığı kutsal bir gündür. Bu kutsal gün 1-14 Ağustos tarihleri arasında anılmaktadır. Bugün, kilise ayinleri haçın suya daldırılması şeklinde anılır. Kurtuluş Günü, halk arasında 'suda kurtuluş' şeklinde de bilinmektedir. İnsanlar, sağlık dilemek ve günahlarından arınmak için kutsal suyla yıkanırlar. Ayrıca atlarını da yıkayan halk, diğer hayvanlarını da nehre götürür. Bugünde halk, peteklerdeki balı ayırır ve geleneklerine göre, petekten çıkan balı yiyeceklerinde kullanır. Zira yiyeceklerde bal kullanmak tatlı tatlı konuşulacağının da göstergesidir. Rusya'nın farklı yerlerinde farklı geleneklerin olduğu bu bayramda çavdar ekimi de başlar (Web Kaynakça 8).

4.2.26. Petrov Günü

Aziz Petrov'un anısına, 29 Haziran ve 12 Temmuz tarihlerinde Ortodoks kilisesi tarafından anılan halk bayramının adıdır. Halk arasında bu bayram iki ya da üç gün kutlanırdı. Petrov günü, özellikle balıkçılar tarafından oldukça saygı görülen ve kutsal sayılan bir gündür. Balıkçılar, kilisenin önünde dua ederler. Petrov gününde yemeklerde mutlaka balık tüketilir. Bugün ayrıca balık avlamanın başladığının da bir göstergesidir. Rusya'nın bazı yerlerinde ise Petrov Günü çobanlar için de bir bayram sayılır. Bugünde halk, çobanlarına para verir. Halk takvimine göre bugün Agrafena Kupalnitsa ve İvan Kupala günleri ile de ilişkilendirilir. Zira halk, suyun kutsal gününe inandığı için banyo yapma geleneği bugünde de gerçekleşirdi. Gençler ise, denizkızlarını ve pis suyu uzaklaştırmak için evdeki veya çiftlikteki eşyalardan sesler çıkartırlar ve ekinlerini de korumaya çalışırlar. Rusya'nın Güney eyaletlerinde kadınlar ve genç kızlar, ketenlerin büyümesi ve ekinlerinin çoğalmasını amaçlayan ayinler düzenlerler. Ayinler sırasında keten tarlalarında dualar edilir. Petrov kutlamalarında gençler şarkılar söyler, dans ederler

ve o güne özel kurulmuş salıncaklarla sallanırlar. Petrov gününden sonra gençler şarkılar söylemeyi ve salıncakta sallanmayı bırakır. Artık bugünden sonra halk yeniden çalışma döngüsüne girer ve hasat zamanı başlar (Madlevskaya 2007: 1421).

4.2.27. Meryem Ana'nın Şefaati

Halk takvimine göre bugün 1-14 Kasım tarihleri arasındaki kutsal gündür. Bu kutsal gün, 10.yüzyılda Konstantinopolis'te Meryem Ana'nın Vlaherna Kilisesi'ndeki anısı adına düzenlenmiştir. Rivayete göre, Meryem Ana, dünyayı ve insanı sıkıntı ve ıstıraplardan kurtarması için Tanrı'ya dua etti. Halk inanışına göre bugün sonbaharın önemli bir günüdür. Köylüler bundan sonra artık tarımsal faaliyetlerini tamamlar ve kışa hazırlık yaparlar. Birçok yerde köylüler kış hazırlığı için evlerini soğuktan korumak için de hazırlık yapar. Sobalar evlere kurulur ve yakılmaya başlanır. Geleneksel kültürde Meryem Ana'nın Şefaati günü genç kızların bayramı olarak da kabul edilir. Bugünün arifesinde genç kızlar taliplerini tahmin ediyorlar, fal bakıyorlar ve sabah uyandıklarında kiliseye giderek Meryem Ana ikonunun önünde mum yakıp eş talep ediyorlar. Bazı yerlerde ise kiliseye gitmeden önce genç kızlar güne özel süslenmiş peçelerini takıyorlar. Bugünde gençlerin yaptığı kutlama ve şenliklerden sonra sokaktan kapalı alanlara geçiliyor. Kadınlar ise bugünde kışın hızlı geçmesi için eski hasır minder ve yataklarını yakar, çocuklarını ise soğuktan daha iyi korunmaları için kutsal sayılan bir suyla kapı eşiğinde yıkarlar. Köy halkı, şefaat gününden sonra sığırlarını tarlalarda kalan son ürünlerle besler ve kış boyu onları ahıra koyarlar. Sibirya'da ise insanlar sincap ve samur avlamak için tayga ormanlarına giderler. Ayrıca şefaat gününden sonra işçi ve çoban alımları tamamlanır, gelecek sene için hazırlık yapılmaya başlanır (Mudrova, 2010:45).

4.2.28. Hamsin Yortusu

Paskalyadan sonraki dördüncü haftaya denk gelen ve Hristiyanlar açısından önemli bir bayramdır. Kilise bugünde, İsa Mesih'in insanlara getirdiği 'ölümsüzlük kaynağı' olarak adlandırılan ve kurtuluşunun hakkında bilgi veren bugünü hatırlatır. Köylüler bugünde kutsal suyu hayvanlarının üstüne serper ve geriye kalan kutsal su saklanırdı. Halk geleneğinde bu bayram kutsal buzun suyunda yüzen Meryem Ana'nın görüntüsüyle ilişkilendirildiği için kadınlar için de özel bir bayram olarak kabul edilir.

4.2.29. Radonitsa

Ölülerin anıldığı en önemli günlerden biridir. Radonitsa, Paskalyadan sonraki onuncu günde gerçekleşir. Mezarlıklarda aile yemekleri yenir ve büyük oruçtan sonra ayinler düzenlenir. Geleneksel inanışa göre, Paskalya yumurtaları mezarların üstüne konulur veya çarmıhın yakınına gömülür. Mezar ziyaretleri yapılmasına rağmen, Radonitsa eğlenceli bir bayram olarak kabul edilir. Bu nedenle bazı yerlerde insanlar bugünde şarkılar söyler ve dans ederler. Ölülerin anıldığı bugün kültürü halkın atalarına kadar dayanır (Maksimov, 1993: 28).

4.2.30. Meryem Ana'nın Doğuşu

Kutsal Bakire Meryem Ana'nın doğuşunun kutlandığı önemli günlerden biridir. 8-21 Eylül tarihleri arasında kilise tarafından kutlanır. Birçok yerde farklı isimlerle adlandırılan bugün, hasatın sonu olarak kabul edilir ve halk tarafından şenlikler kutlanır. Evli kadınlar, Meryem Ana'nın doğuşunu 'vaat edilen' bir gün olarak kutlar ve Meryem Ana'nın kadın işlerinde onlara yardım ettiğine inanarak ayinler düzenlerler. Kadınlar kiliselere gider ve Meryem Ana'ya yüzük, kolye, haç gibi hediyeler sunar. Meryem Ana'nın doğuşu, sonbahar ekinoksuna denk gelmektedir. Bu yüzden insanlar sonbahar için de hazırlık yaparlar. Bazı yerlerde, arıcılıkla uğraşanlar kovanlarını temizler ve bugünden sonra bala bereket geleceğine inanılar. Bazı geleneklerde ise bugünde lahana hasatı yapılır ve yemeklerde lahana sık sık kullanılır (Madlevskaya, 2007: 1421).

4.2.31. Noel

25 Aralık-7 Ocak tarihlerinde kutlanan ve İsa Mesih'in kurtuluşunu simgeleyen kutsal günlerden biridir. Mesih'in doğuşunu kutlamadan önce kırk günlük bir oruç tutulur. Halk takvimine göre bugünün kutsal sayılmasının bir diğer nedeni ise eski yılın tamamlanması ve yeni yılın yeni umutlarla başlayacağına inanılmasıdır. Yeni yılı karşılamak için evlerinde hazırlık yaparlar ve kendilerine yeni kıyafetler edinirler. Noel arifesinde bütün ev halkı sofrada toplanır, dualar eder ve ardından derin bir sessizlik içinde yemeklerini yerler. Ev halkı yemeğini yedikten sonra sofrada kalan yiyeceklere dokunmazlar. Zira ölülerin gelip onlara eşlik edecekleri ve yemeklerinden yiyecekleri düşünülür. Sofrada kullandıkları kaşıklarından gelecek hakkında fala bakarlar. Rusya'nın

güney bölgelerinde Mesih'in doğduğu günün sabahı, 'ölüleri ısıtmak için' sokaklarda ateş yakılır. Sabahleyin çocuklar, gençler ve yetişkinler kapı kapı gezer. Bayram yemeklerinden sonra halk kilisenin yolunu tutar ve ardından kilisede ayinler gerçekleştirilirdi. Ayinden sonra ise gençler ve çocuklar şarkı ve dans eşliğinde kutlama yaparlar (Madlevskaya, 2007: 1429).

Noel Zamanı, halk takvimine göre kış zamanının ana bayramıdır, eski yıldan yeni yıla geçişi temsil eden bir gündür. İnanışa göre Noel arifesi iki hafta sürer ve Tanrı'nın vaftiz günüyle sona erer. Bu tarihler ise 24 Aralık-6 Ocak zamanına tekabül eder. Bugünün akşamında köy halkı, ailesiyle beraber yemek yediği sofradan artan yemeklerinin ölüler tarafından yenildiğine inanırlar. Aynı zamanda pencere ve kapı eşiklerine de yemekler konulur. Noel'in ilk gününde çocuklar, gençler ve yetişkinler birbirlerinin evini dolaşırlar ve İsa Mesih'i överler. Onun için şarkı sözleri yazılır ve hediyeler hazırlanır. Köy halkı bugünde birbirlerine iyi bir yıl diler, aynı zamanda gelecek yılın bereket getirmesi için birbirlerine çeşitli tahıllar verirler. Çocuklar kilise korolarına katılır, gençler sokaklarda şenlikler düzenler ve eğlenceli oyunlar oynar. Lakin bazı zamanlarda bu gecede kötü olaylar da yaşanırdı. Genç erkekler evlerin çatılarına taş atar veya kulübelerin önünü su veya buzla kapatırlardı. Komşularının yiyeceklerini ve bazı kişisel eşyalarını çalarlardı. Bugünde Noel ağaçları önemli bir rol oynar ve uğur getireceğine inanılır. Noel ağacı verimli bir hasat yılını, kaderi, yaşamı ve ölümü temsil eder. Diğer bayram geleneklerinde olduğu gibi bu bayramda da insanlar kutsanmış olduğuna inandıkları suyu evlerine, hayvanlarına serper ve kendileri de bu kutsal suyla yıkanırlar. Bugünde kutsal suyla yıkanmanın, yeni yılda onlara refah, sağlık ve huzur getireceğine inanırlar (Kapitsa, 2007: 330).

4.2.32. Ded Maroz (Ayaz Ata)

Ded Maroz kültü yine Rusya'da yılbaşı ile alakalı bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz yılbaşlarında Ruslar arasında yaygın bir şekilde görülmektedir. Hristiyan inancında ki Noel Baba figürü ile karşılaştırılmaktadır. Ancak Noel Baba'dan çok daha eski bir geçmişe sahiptir. Sovyetler Birliği döneminde yaygın olarak kutlamalarda görülmektedir. Bu dönemde ilk olarak 1935 yılında yayımlanmış olan "Pravda" gazetesinin bir sayısında bu figürden bahsedilmiştir. Bu sebepten dolayı Ded Maroz (Resim: 22) figürünün Ruslardan Türklere geçtiğine dair bir görüş ortaya

çıkmıştır. Ancak daha eski dönemlere bakıldığında Hunlar ve öncesinde ortaya çıkmış olan Gök Tanrı inancında Ded Maroz (Ayaz Ata) kültü görülmektedir. Gök Tanrı inancına göre Tanrı yüksek tepelerde yaşar, yılbaşlarında ve kutsal günlerde ona hediyeler sunulur. Özellikle Sibirya ve Altay'da yaygın bir şekilde görülmektedir. Ayrıca Türk halk söylenceleri, şiirler ve romanlara da yansıdığı görülmektedir.

Türkler arasında yaygın olan Ayaz Ata, Hristiyanlık içinde olan Noel Baba ve Ruslar arasında ki Ded Maroz'dan daha eski bir geçmişe sahiptir. Bu sebeplerle Ayaz Ata figürünün, Türklerden Ruslara geçmiş olduğunu söylemek mümkündür (Web Kaynakça 9).

4.2.33. Semik Bayramı

Paskalyadan sonraki yedinci hafta ve Trinity'den üç gün önceki Perşembe gerçekleşen bayramdır. Bu bayram halk arasında, ilkbahardan yaza geçişin ve doğadaki canlıların uyandığı gün olarak kabul edilmektedir. Bazı bölgelerde Semik bayramıyla beraber arpa ekimi de başlamış olur. Semik gününden sonra ekilen ekinlerin daha bereketli olacağına inanılır. Halk arasında bugün şenliklerle ve yemek ziyafetleriyle kutlanır. Köylüler topraklarına haşhaş, keten ve darı gibi ekinler eker. Evlilik çağındaki kızlar ve genç kadınlar, verimli bir doğurganlık için kendi aralarında ayinler düzenler. Semik günü, diğer kutsal günlerden farklı olarak, halk arasında intihar edenlerin, tövbe etmeden ölenlerin, idam edilen suçluların ve büyücülerin de anıldığı bir gündür. Bu yüzden mezarlıklarda toplu ayinler düzenlenir ve ölüleri için herkes dua eder. Ölü mezarlarına boyalı yumurta, şarap, krep ve ekmek getirilir. İhtiyaç sahiplerine sadakalar verilir (Çugayeva, 2008: 202).

4.2.34. Tanrı ile Buluşma Günü

2-15 Şubat tarihlerinde kilise tarafından anılan bugün, Ortodoks takviminde on iki kutsal bayramdan biridir. Bugün, Aziz Simon ve bebek İsa Mesih'in Kudüs kilisesinde bir araya gelmesi olarak biliniyor. Halk inanışına göre ise bu kutsal gün, yaz ve kışın buluştuğu gün olarak kabul edilmektedir. Köylüler, Tanrı'nın Buluşması gününde tavuklarını bol bol besledikleri zaman daha verimli ve daha bereketli yumurtalar elde edeceğine inanır. Rusya'nın bazı bölgelerindeki kiliselerde ise kutsama için mumlar yakılır. Zira yakılan bu mumlar halk arasında insanları ve hayvanları yıldırımlardan

koruyacağına inanılır. Gök gürültüsü adını verdikleri mumların ayrıca afetlerden de koruyacağına inanılır (Web Kaynakçası 10).

4.2.35. Çile Haftası

Paskalyadan önceki haftaya tekabül eden zamanda kutlanır. Kilise bugünde, İsa Mesih'in çektiği acıları ve yaşadığı son zamanlarını hatırlatarak anar. Halk bugünün arifesinde birçok hazırlık yapar; evlerini temizler ve avlularını yıkarlar. Bazı bölgelerde ise hayvanlar kutsal suyla yıkanır. Bu kutsal haftanın sonunda yumurtalar boyanır, kekler yapılır, içecekler hazırlanır. Şenliklerin başlamasına yakın zamanda ise ev, avlu ve pencereler süslenir. Kutsal Perşembe, Cuma ve Cumartesi günleri halk kiliselere gider ve bu günlerde özellikle oruç tutmaya çalışırlar (Madlevskaya, 2007: 1440).

4.2.36. Aziz Trifon Günü

Aziz Trifon'un ölümünün, 1-14 Şubat tarihlerinde kilise tarafından anıldığı kutsal gündür. Trifon, halk inancında tarlaların ve bahçelerin korunmasını sağlayan kişi olarak görülmüştür. Bu nedenle bugünde sadece tarlaların korunması için ayinler yapılmaz aynı zamanda tarlaları fare talanından korumak için dualar etmek halk arasında yaygın bir gelenektir. Köylüler bugünde kümes hayvanlarını da bol bol besler. Henüz evlenmemiş kızlar ise iyi evlilikler yapmak için Aziz Trifon'a dua ederler (Madlevskaya, 2007: 1442).

4.2.37. Hamsin Yortusu

Ortodoks takvimine göre bugün kutsal on iki bayramdan biri olarak kabul edilmiş ve Paskalyadan sonra ki ellinci günde kutlanmıştır. Bu kutsal günün simgesi ise huş ağacıdır. Bu ağacın dikili olduğu bahçe ve tarlalarda halk tarafından ayinler düzenlenir. Evler ve avlular bu ağacın rengi olan yeşil renkle dekore edilir. Bazı yerlerde ise bu kutsal ağaç, ormanın çocuğu olarak görüldüğünden kesilmesi veya kırılması yasaklanmıştır. Ormandan sadece diğer ağaçlardan dalların kırılmasına izin verilir. Hamsin Haftası, genç kızlar için de kutsal bir gün olarak kabul edilir. Evlilik çağındaki genç kızlar bugüne özel kıyafetlerle ayinler düzenler. Kendi aralarında kutlamalar yapar, ormandan şifalı bitkiler toplar ve bu şifalı bitkilerle yemek şölenleri düzenlerler. Diğer gençler ise şenliklerde eğlenirler, kurdukları salıncaklarda sallanırlar ve sokaklarda ateş yakarak etrafında dans

ederler. Çocuklar kendi aralarında oyun oynamak için kızaklardan, tırmıklardan, tarım malzemelerinden ve diğer eşyalardan küçük köyler oluştururlar. Bu eğlenceler ve oyunlar gece boyu devam eder. Halk inanışına göre bugün, ilkbahar ve yaz mevsimleri arasındaki sınırı temsil eder. Zira halk, bugünden sonra tarıma daha çok önem verir, tarla ve bahçeleri ile daha çok ilgilenmeye başlarlar (Madlevskaya, 2007: 1443).

4.2.38. Kutsal Cumartesi

Rus geleneğinde ölülerin anıldığı önemli dört günden biridir. Kutsal Cumartesi gününde, bütün ölüler adına kilise tarafından ayinler düzenlenir ve dualar edilir. Bugün sadece ölülerin anıldığı değil anne ve babaların da anıldığı bir gün olarak kabul edilmektedir. Rus geleneğinde Sermik günü, ölülerin anıldığı en önemli kutsal gün olarak kabul edilse bile, Semik gününün yerini daha sonra Kutsal Cumartesi almıştır. Halk, Kutsal Cumartesi gününde ölülerini anmak için mezarlığa gider ve yanlarında huş ağacı dalı, çelenkler ve çiçekler götürür. İnsanlar getirdikleri huş ağacı dallarıyla mezarların üstünü süpürür ve mezarlığı temizlerler. Bazı yerlerde ise Kutsal Cumartesi ölülerin gözünün açıldığı gün olarak biliniyor. Mezarlık ziyaretlerinden sonra yemekler hazırlanır, krepler yapılır. Yapılan yemekler ölülerin ruhu için mezarlara bırakılır. Ebeveynleri anmak için evlerin yakınlarına huş ağacından alınmış dallar yerleştirilir ve altına su dolu kaplar konur. Bu eylemlerin insan ruhunu temizlediğine inanılır (Web Kaynakçası 11).

4.2.39. Aziz Florus ve Aziz Laurus Günü

18-31 Ağustos tarihlerinde Aziz Florus ve Aziz Laurus'un anıldığı gündür. Bu Azizler, halk arasında atlarla ilişkilendirilmiştir. Aziz Florus ve Aziz Laurus atların liderleri olarak kabul görmüşlerdir. Bu kutsal günde, köylüler at binmez ve onların dinlenmelerini sağlar. At bayramı olarak da kabul edilen bugünde, köylüler atlarına sabahın erken saatlerinde taze saman ve yulaf vererek onların sağlıklı beslenmesini sağlar. Köyün dört bir yanından kiliseye getirilen atlar için ayin düzenlenir ve üstlerine kutsal su serpiştirilir. Bazı bölgelerde ise atlar, nehir ve göllere götürülerek yıkanır (Madlevskaya, 2007: 1449).

4.2.40. Temiz Pazartesi

Büyük Oruç'un başladığı ilk Pazartesi'nin halk arasındaki adıdır. Halk geleneğinde Temiz Pazartesi Maslenitsa'yı ve Büyük Oruç'u birbirinden ayıran önemli bir gün olarak görülüyor. İnsanlar özellikle bugünde oruç tutarlar. Bazı yerlerde ise keten tohumu yağından krepler pişirilir. Bazı yerlerde çocuklar gelenek olarak birbirlerine krep atarak kavgalar ederler. Bugünde, evlerin kadınları bulaşıkları kül ile yıkar ve nehir kumu ile ovuştururlar. Bugünden itibaren hazırladıkları yemeklerden arta kalanları Paskalyaya kadar bırakırlar veya sığırlarını ve kümes hayvanlarını bu yiyeceklerle beslerler. Temiz Pazartesi ayrıca temizliği ve paklığı da ifade eden bir gündür. Halk bugünde güzelce yıkanır ve temizlenir. Bugüne dair ilginç geleneklerden biri de evdeki yansıtıcı eşyaların eşarp ile kapatılmasıdır (Madlevskaya, 2007: 1451).

4.2.41. Kutsal Perşembe veya Temiz Perşembe

Kutsal Perşembe, Kurtarıcının fedakârlığının sembolü olan bir gündür. Bugün, İsa Mesih'in etrafındakilerle yediği son yemeği ve içtiği son şarabı ifade eden bir gündür. İnanışa göre İsa Mesih etrafındakilere "hepsini için ve hepsini yiyin çünkü bunlar benim ahdimin kanıtıdır." demiştir. Halk geleneğinde ise bu sözlere dayalı olarak günahlardan arınma fikri vardı. Ev halkı bütün gün eviyle ilgilenir ve Temiz Perşembe adına yaraşır bir şekilde evlerini güzelce temizler. Özellikle evlerinin yerlerini, duvarlarını ve tavanını iyice temizlerler. Temiz perşembe gününde halk sadece evlerini değil aynı zamanda kendilerini temizlemek için bol suyla yıkanır. Bazı bölgelerde, hastalıklardan ve kötü güçlerden korunmak adına ayinler düzenlenir. Bugün ayrıca temizlik adına böceklerin de evlerden temizlendiği bir gündür. Özellikle hamamböcekleri ve tahtakuruları evlerden temizlenir. Evin böceklerden temizlenmesi, kötü güçlerden korunacağı anlamına gelmektedir. Ev sahipleri sabahları erkenden ayinler düzenler ve dualarla evlerinin etrafını üç kez dolaşırlar. Ayrıca bugünde evin bazı yerlerine Haç işareti yerleştirilir. Temiz Perşembe; Büyük Oruç ve Paskalya arasındaki önemli bir gün olarak kabul edilmektedir. Temiz Pazartesi'de olduğu gibi halk bugünde oruç tutmaktadır. Temiz perşembe günü ev kadınları için Paskalya haftasının başlangıcı olarak kabul edilir. Bu yüzden yumurtalar boyanır, turtalar pişirilir, içkiler hazırlanır ve Paskalya peynirleri yapılır. Bu kutsal günde ev halkı, sabah erken uyanmaya çalışır ve her günden farklı olarak daha fazla iş yapmaya koyulur. Temiz perşembe gününde yapılan tüm işlerin diğer

günlerden daha verimli olacağına inanılır (Web Kaynakçası 12).

4.2.42. Simon Stilit Günü

1-14 Eylül tarihleri arasında Aziz Simon adına kutlanmakta olan bir gündür. Aziz Simon, Roma İmparatorluğu boyunca bilge bir adam olarak görülmüştür. Kendisi, 459 yılında 103 yaşındayken hayatını kaybetmiştir. Halk arasında Aziz Simon günü yaz ve sonbahar mevsimlerinin arasında bir sınır olarak algılamıştır. Bazı bölgelerde kızlar iğne işleriyle uğraşarak kendi aralarında toplanır. Bazı yerlerde ise insanlar ağacı ağaca sürterek ateş yakma ayinleri düzenler. Aynı zamanda bahar temizliği ve kış çavdarı ekimi tamamlanmaya çalışılır. Genç kızlar ve kadınlar etraflarındaki böcekleri toplar ardından havuç ve lahana saplarından şekiller yaparlar. Böcekler için yaptıkları bu nesneleri ise bir daha kulübede veya evde bulunmamaları için toprağa gömerler (Web Kaynakça 13).

5. SONUÇ

Ruslar tarih sahnesine Kiev Rusyası devletinin Rurik ve ailesi tarafından kurulmasıyla birlikte resmi olarak çıkmışlardı. Kiev'de kurulan devlet zaman içerisinde sınırlarını genişletmiştir. Bir dönem Moğol istilası altında kalmış olsa da işgal sonrası varlıklarına devam edebilmişlerdir. Yine çok kez İsveç ve Polonya saldırılarına da maruz kalmışlardır. Rurik hanedanlığı sona erdikten sonra 1613 yılında Rus devleti Romanov hanedanlığı tarafından yönetilmeye başlamıştır. İlk Rus Çarı I. Mihail olmuştur. 1682'den 1725 yılına kadar ülkeyi yöneten I. Petro, imparator unvanını almış ve Rus İmparatorluğu için idari ve merkezi birçok yenilik yapmıştır. Aynı zamanda ilk Rus donanmasını kurmuş ve kritik yerlerden topraklar alarak ülkesi için önemli adımlar atmıştır. 1762 ve 1796 tarihleri arasında hüküm sürmüş olan

II. Katerina ise ülkesi için yenilikleri devam ettirmiştir. 1917 yılında gerçekleşen Bolşevik Devrimi sonrasında da son Çar II. Nikolay öldürülmüş ve Lenin ile birlikte Sovyetler Birliği kurulmuştur. Bu gelişmeyle Sovyetler Birliği, henüz devam eden I. Dünya Savaşı'ndan çekilmiştir. 1939 yılında başlayan II. Dünya Savaşı'na da Nazi Almanya'sının 1941 yılında başlattığı Barbarossa Harekâtı sonrasında dâhil olmuştur. Stalin önderliğinde ki Kızıl Ordu 1945 yılında Berlin'e girerek savaşı kazanmış ve 9 Mayıs tarihini zafer günü olarak kutlamaya başlamışlardı. Savaş sonrasında Amerika ile Soğuk Savaş dönemine girmiş olan Rusya Gorbaçov'un politikaları ile yumuşama sürecine girmiş ve 1991 yılında dağılmıştır. Ardından Rusya Federasyonu kurulmuş, ilk Başkan Boris Yeltsin olmuş ve onun istifasıyla da yerine Vladimir Putin iktidara gelmiştir.

Slavlar Hristiyanlığı benimseyene kadar, doğa ve doğa olaylarını belli bir sistematik düzen içerisine getirerek kendilerine has inanışları ortaya çıkarmışlardır. Yunan ve İskandinav mitolojisi kadar karmaşık bir yapıya sahip olan Rus pagan inanışları günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. O döneme kadar Pagan Tanrılar Rus devletinde büyük bir öneme sahipti. Yapılan barış anlaşmalarında, yeminlerde ve diğer resmî törenlerde onlara büyük saygı gösterilirdi. İlk dönem yazılı kaynaklarında bu tür durumlarda, Vladimir Panteonunda yer alan en güçlü tanrı Perun'a yeminler edildiği ve hediyeler sunulduğu bilinmektedir. Ve yine bu tanrılar için çok sayıda tapınaklar inşa edilmiştir. 988 yılında Knez Vladimir, Doğu Roma'dan Hristiyanlığı alarak devlet dini haline getirmiştir. Bu

önemli olaydan sonra var olan pagan tanrıları yok edilmiş ve Rus halkı Dinyeper nehrinde toplu olarak vaftiz edilmiştir.

Hristiyanlık sonrasında halkın tamamı yeni dine sıcak bakmayarak eski inanışlarını yaşamaya devam etmiştir. Bunun karşısında devlet bu durumu bastırmak için şiddet kullanmak durumunda kalmıştır ancak o inanışları yok etmesi mümkün olmamıştır. Hristiyanlık ile birlikte pagan tapınaklarının bulunduğu yerlere kiliseler inşa edilmiştir. Bu gelişmelerle birlikte Ruslar arasında tarihi yazıcılıkta gelişmeye başlamıştır. Özellikle Hristiyan din adamları bu işleri yapan kişiler olmuşlardır. Yazmış oldukları yıllıklarda eski inanışları "kirli" olarak ilan etmişlerdir. Günümüze pagan dönemine ait hiçbir yazılı kaynak ulaşamamıştır. Paganlık hakkında ki bilgilerin çoğu Hristiyan din adamları tarafından yazılan yıllıklardan elde edilmektedir. Bunların en önemlisi ve en eski ise Nestor tarafında yazılan kroniktir. Paganlığa ait en eski bilgiler buradan alınmaktadır. Sovyetler dönemine kadar tüm hükümdarlar Hristiyanlığı savunmuş ve benimsemiştir. Sovyetlerde ise her türlü inanış engellenmeye çalışılmıştır.

Tüm bu aşamalar dâhilinde Rus paganlığı ve inanışları günümüze kadar ulaşmıştır. Bu inanışların çoğu elbette ki Hristiyanlık ile birleşmiştir. Yine pagan inanışları arasında yer alan önemli figürler yasaklanmış ama bu figürlerin görevleri Hristiyan azizlere aktarılarak devam etmiştir. Çoğu halk inanışında, bayramında ve hatta kilisenin özel günleri arasında eski pagan dönemine ait izler görülmektedir.

Türklerde de doğa güçleri karşısında oluşan mitolojik bir sistem mevcuttur. Tek tanrılı ve çeşitli iyi ve kötü ruhların olduğu bir yapıya sahiptir. Rus sistemine göre yer yer benzerlik yer yer farklık göstermektedir. Türk mitolojisinde yapılan ibadetleri ve ayinleri yöneten bir kişi genellikle mevcuttur. Bu kişi genellikle Şamandır. Ancak Ruslarda böyle bir durum yoktur. İnsanlar genellikle tanrılarına kendilerince dua eder ve adaklar sunar. Hıristiyanlıkla birlikte insan ve tanrı arasında bir aracı olmuş ibadetleri onlar yönetmişlerdir. Rus mitolojisi çok tanrılı, Türk mitolojisi ise tek tanrılı bir yapıya sahiptir. Türklerin inanç sisteminde putlar da yer almaz ve insanlar kendilerinin yapmış olduğu hiçbir şeyi tanrı olarak düşünmemişlerdir. Ruslarda ise genellikle bir ibadethanenin olduğu, Pagan tanrılarına ait heykellerin orada bulunduğu ve insanların oraya giderek dua edip adaklarda bulunduğu bilinmektedir. Tabi bu ibadethaneler Hristiyanlıkla birlikte yıkılmış veya kiliseye çevrilmiştir. Türk inanç sisteminde ise ibadethane anlayışı yoktur. Gök Tanrı için göğün altında olan her yerde dua edilip, adaklar sunulabilirdi. Tanrının

gökte yaşadığına inanılır ve bu işlerin yapılması için genellikle yüksek dağlar seçilir ve tanrıya yakın olmak düşüncesi bulunurdu. Yine Ruslarda iyi bir olay olan yıldırım kültü, Türklerde karşımıza olumsuz bir olay olarak çıkmaktadır. Rus pagan tanrısı Perun'un en önemli silahının yıldırımlar olduğu bilinir ve yıldırımlarla kötü ruhları yok ettiğine inanılırdı. Türklerde ise yıldırımla birlikte bölgeye kötü ruhların geldiğine inanılır. Ayrıca Gök Tanrı'nın insanlara kızdığı inancı bulunurdu. Umay ve Mokoş karakterlerinin benzer özelliklere sahip olması ön plana çıkmaktadır. Her ikisi de kadındır ve kadınlarla çocukların koruyuculuğunu yapmaktadır. Ateşin bulunması ve insanlara öğretilmesi esnasında da Svarog ve Ülgen karakterlerinin benzer işlemler yaptığı görülmektedir. Kupala Bayramı ve Nevruz Bayramı da birbiriyle alakalı kültürel benzerliklere sahiptir. Doğanın uyanışı, tarımsal verimliliğin yüksek olması, arınma ve temizlenme gibi inançlar her iki bayramda da görülmektedir.

Rus ve Türk mitolojilerinde farklılıklar olduğu gibi benzerlikler de mevcuttur. Temelinde iki sistem de doğaya kuvvetlerine dayanır ve Tanrı ve tanrılara ibadet edip onlardan kendileri için iyi şeyler istenirdi. Kötü ve iyi ruhların olduğu bunların insanlara iyilik yapıp veya zarar verdiğine dair görüş her iki mitolojide de bulunur. Doğum, düğün ve ölüm adetleri, insan varlığı ve sonraki yaşam için önemli olduğundan dolayı özel merasim ve törenlerle yerine getirilmiştir.

6. KAYNAKLAR

Kitaplar

Adonev, A. (2007), *Obzor Neoyazichestva*, Diplomnaya Rabota, Voronej. Afanasev, A. (2008), *Slavyanskaya Mifologiya*, Moskva: Eksmo.

Ahmetbeyoğlu, A. (2015), *Eski Türk Tarihi*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi. Ahmetbeyoğlu, A. (2013), *Avrupa Hunları*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Altunay, E. (2015) *Paganizm – Kadim Bilgeliğe Giriş*, İstanbul: Hermes Yayınları. Baldıck, J. (2011), *Hayvan ve Şamanizm*, İstanbul: Hil Yayın.

Bayat, F. (2017), *Türk Mitolojik Sistemi 1*, İstanbul: Ötüken Neşriyat. Bayat, F. (2018), *Türk Mitolojik Sistemi 2*, İstanbul: Ötüken Neşriyat. Bayat, F. (2019a), *Mitolojiye Giriş*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Bayat, F. (2019b), *Kadim Türklerin Mitolojik Hikayeleri*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Baykara, T. (2001), *Türk Kültür Tarihine Bakışlar*, Ankara: Can Yayınevi.

Belovinskiy L. V. (2007). *Illyustrirovanniy Ensiklopedicheskiy Istoriko*, Moskva: Eksmo.

Beskov, A.A. (2015), *Yazichestvo Vostochnix Slavyan Ot Drevnosti k Sovremennosti*, Nijniy Novgorod: Ministerstvo Obrazovaniya i Nauki RF.

Beydili, C. (2003) *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük*, Ankara: Yurt Yayın. +

Boratav, P. N. (2012), *Türk Mitolojisi*, Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

Bozkurt, F. (1995), *Türklerin Dini*, İstanbul: Cem Yayınevi.

Bogorodskaya, O.E. (2012), *Istoriya Rossii s Drevneyshix Vremen Do 1917 Goda*, Ivanovo: Ministerstvo Obrazovaniya i Nauki Rossiyskoy Federasii.

Candan, E. (2008), *Türklerin Kültür Kökenleri*, İstanbul: Sınır Ötesi Yayınları.

Candan, E. (2013), *Atalarımızın Gök Tanrı Dini*, İstanbul: Sınır Ötesi Yayınları.

Drury, N. (1996), *Şamanizm*, İstanbul: Okyanus Yayıncılık.

Esin E. (2001), *Türk Kozmolojisine Giriş*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Eren, M. (2019), *Folklor Kaynaklarına Göre Eski Türk ve Slav İnanç Sistemi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Faminsin A. S. (2014), *Bojestva Drevnix Slavyan*, Moskva: Institut Russkoy Sivilizasii. Figes, O. (2002), *Nataşa'nın Dansı*, İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Gavrilov, D.A.- Yermakov, S.E. (2010), *Drevnie Bogi Slavyan*, Moskva: Tayni Zemli Russkoy. Geyshtor A. (2009), *Mifologiya Slavyan*, Moskva: Ves' Mir.

Golovkin, A.N. (2003), *Kareli: ot Yazichestva k Pravoslaviyu*, Tver: Izdatel'stvo Studiya.

Gordienko, I. V. – Aksenov, V. S. (2003), *Yazichestvo Vostochnix Slavyan*, Kiev: Rekomendovano Ministerstvom Obrazovaniya i Nauki Ukraini.

Gökalp, Z. (1991), *Türk Uygarlığı Tarihi*, İstanbul: İnkılap Kitabevi. Gömeç, S. (2009), *Türk Destanlarına Giriş*, Ankara: Akçağ Yayıncılık. Gülensoy, T. (2011*), Barbar Türkler*, Ankara: Akçağ Yayıncılık.

İbn Fadlan. (2012), *İbn Fadlan Seyahatnamesi* (Çev. R. Şeşen), İstanbul: Yeditepe Yayınevi. İnan, A. (2013), *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Ankara: TTK.

İnan, A. (1976), *Eski Türk Dini Tarihi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. İnan, A. (2014), *Türk Tarihinin Ana Hatları*, Ankara: TTK.

Kaya, B. (2012), "*Rusya'da Paganizm*" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kapistsa, F. S. (2007), *Tayni Slavyanskix Bogov*, Moskva: Ripol Klassik.

Kafesoğlu, İ. (2011), *Türk Milli Kültürü*, İstanbul: Ötüken Neşriyat. Kafesoğlu, İ. (1980), *Eski Türk Dini*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kaşgarlı Mahmud, (2006), *Divan-ı Lügat-it-Türk* (Haz. Besim Atalay), Ankara: TDK Yayınları.

Koctomapob, H. I. (1994), *Slavyanskaya Mifologiya*, Moskva: Aktualnaya istoriya Rossii. Köprülü, F. (2005), *Türk Tarih-i Dinîsi*, Ankara: Akçağ Yayıncılık.

Kurat, A. N. (2002), *Türk Kavimleri ve Devletleri*, Ankara: Murat Kitapevi. Madlevskaya Y. L. (2007), *Russkaya mifologiya*, Moskva: Tayni Drevnix Sivilizasiy. Maksimov S.V. (1993), *Nevedomaya I Krestnaya Sila*, Sankt-Peterburg: Tovarishestvo. Mansikka, V. (2005), *Religia Voctoçnıh Slavyan,* Moskva: A. M. Gorki.

Milova, L.V. (2010) *İstorii Rossii s Drevneyşih Vremen do Naçala XXI Veka*, Moskva: Eksmo.

Mudrova, İ.A. (2010), *Slovar Slavyanskoy Mifologii*, Moskva: Tsentrpoligraf.

Nestor, (2014), *Povest Vremennih Let*, (Haz. A.G. Kuzmin – V.V. Fomin), Moskva: İnstitut Russkoy Tsivlizatsii.

Ocak, A. Y. (1985), İslam – Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır – İlyas Kültü, Ankara.

Ögel, B. (1989), *Türk Mitolojisi 1*, Ankara: TTK. Ögel, B. (1995*), Türk Mitolojisi 2*, Ankara: TTK. Ögel, B. (2014), *Türk Kültür Tarihi*, Ankara: TTK.

Öksüz, G. (2014), *Ana Hatlarıyla Rus Mitolojisi*, Ankara: Çevrebilim Yayınevi. Pavlova, D. K. (2005), *Mifi na Granah Kulturi*, Moskva: Kanon.

Petruxin V. Ya. (2000*), Iz Istorii Russkoy Kulturi*, Tom-I Drevnyaya Rus', Moskva: Yaziki Russkoy Kulturi.

Ponting, C, (2011), *Dünya Tarihi*, İstanbul: Alfa Yayınları.

Ribakov, B.A. (1988), *Yazichestvo Drevney Rusi*, Moskva: Akademicheskiy Proekt. Roux, J. P. (2006), *Orta Asya Tarih ve Uygarlık*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Roux, J. P. (2011), *Eski Türk Mitolojisi*, Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

Sander, O. (2013), *Siyasi Tarih (1918-1994)*, Ankara: İmge Kitabevi.

Şepping, D. (1997*), Mifi Slavyanskogo Yazichestva*, Moskva: Terrl.

Söylemezoğlu, G.K. (1956), *Rusya Tarihi*, Ankara: Ankara Kütüphanesi.

Tanyu, H. (1980), *İslamlıktan Önce Türklerde Tek Tanrı İnancı*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Tereshenko A. V. (2007), *Istoriya Kulturi Russkogo Naroda*, Moskva: Eksmo. Toporkogo, A.L. (2010*), Ruskii Zagavorı iz Rukopisnih İstocnikov*, Moskva: İndrik. Tryjarski, E. (2012), *Türkler ve Ölüm*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Uzelli, G. (2015), *Slav Mitolojisi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Vlasova, M. (2008), *Ensiklopediya Russkih Sueveriy*, Azbuka-klassika.

Yeşil, Y. (2012), Türk Dünyasında Geçiş Dönemi Ritüelleri ve Bu Ritüellere İcra Edilen Türler, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, S. (2019), *Putin Dönemi Rus Dış Politikası ve Güvenlik Doktrinleri*, Ankara Nobel Yayıncılık.

Yonar, G. (2018), *Yaratılış Mitolojileri*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Yörükan, Y. Z. (2017), *Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri* – Şamanizm, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Yusuf Has Hacip. (2013), *Kutadgu Bilig*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Zagladin H. V. – Kolenko, S. İ. (2007), *İstoriya Rossii,* Moskva: Russkoe Slovo. Warner, E. (2010), *Rus Mitleri* (Çev. M. Kireççi), İstanbul: Phoneix Yayınları.

Makaleler

Artun, E. (1999), "Türk Halk Kültüründe Nevruz", *Uluslararası Nevruz Sempozyumu*, Kazakistan, s.1-6.

Chicherov V. I. (2006), "Nechistaya sila i Kas'yan", *Instituta Russkoy Literaturi*, Chisla: 34, c. 529-534.

Chugaeva, S. V. (2008), "Semik Den ", *Institut Yazika, Literaturi i Istorii*, Chisla: 1, c.200-204.

Çoruhlu Y. (2012). "Arkeolojik Kazı Sonuçlarına Göre Türklerde Mezarlara At Gömme Geleneği", 38. *ICANAS Tarih ve Medeniyetler Tarihi,* Ankara, Atatürk, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 3:1051-1069.

Dalkılıç, L.Ç. (2015): Rus Halk Kültüründe İvan Kupala Kutlamaları, *Folklor ve Edebiyat Dergisi*, S: 81, s.151-159.

Gömeç, S. (1999) "Şamanizm ve Eski Türk Dini" *PÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, S: 4, s.38-52. Güngör, H. "Şamanizm" *DİA*, cilt; 38, s.325-328.

İnan, A. (1942), "Sibirya'da Ongon Kültü" *Belleten*, S:23-24, s.311-325.

Mandaloğlu, M." Türk Kültür Çevresinde Şamanizm ve Şamanlık Meselesi", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S:3, s.111-122.

Vitaliy, I. (2001), "Rossiya i Novoe Yazichestvo", *Svyato Ioanno-Bogoslovskiy Monastir*, s.2- 32.

Yıldırım, S. (2015), "Türkistan'dan Anadolu'ya Bir Tip ve Masalın Seyahati: Jalmavız Kempirden Congolaz Karısına", *Turkish Studies*, S.10-12, s.1261-1274.

Web Kaynakça

1. https://slavyanskieoberegi.ru/slavyanskie-prazdniki/babi-kashi/ (ErişimTarihi 11.10.2019)
2. https://www.culture.ru/s/vopros/ivan-kupala/ (Erişim Tarihi 19.11.2019)
3. https://www.amic.ru/voprosdnya/368311/ (Erişim Tarihi 20.11.2019)
4. https://vsyamagik.ru/narodnye-primety-na-12-iyunya-isakiyzmeevik-isakiev-den-zmeinyy-prazdnik/ (Erişim Tarihi 20.11.2019)
5. http://russian-traditions.ru/14-noyabrya-kuzma-i-demyan/ (Erişim Tarihi 20.11.2019)
6. http://ethnomuseum.ru/materialy-poehtnografii/glossarij/o/baltijskij-areal56/ (Erişim Tarihi 20.11.2019)
7. https://calend.online/orthodox/onisim-ovchar/ (Erişim Tarihi 20.11.2019)
8. https://www.culture.ru/materials/128688/tri-spasa-avgusta-medyabloki-khleb (Erişim Tarihi 25.11.2019)
9. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/noel-babadan-once-ayaz-ata-vardi/1348888 25.11.2019)
10. https://www.pravmir.ru/sretenie-gospodne-istoriya-smysl-citatyvideo/(Erişim Tarihi 25.11.2019)
11. http://www.brooklyn-church.org/troickaya-roditelskayasubbota.html(Erişim Tarihi 10.12.2019)
12. https://rostov.aif.ru/society/details/chistyy_chetverg_istoriya_narodnye_obychai_primety_i_z agovory (Erişim Tarihi 10.12.2019)
13. http://www.publiclibrary.ru/readers/kzd/prazdniki-SemenovDen.htm(Erişim Tarihi 25.11.2019)
14. https://histrf.ru/lichnosti/biografii/p/riurik (Erişim Tarihi 10.12.2019)

15. https://weekend.rambler.ru/other/41266887-kak-izmenilas-by-rossiya-esli-by-v-988-godu-knyaz-vladimir-vybral-islam/ (Erişim Tarihi 10.12.2019)

16. https://opisanie-kartin.com/opisanie-kartiny-viktora-vasnecova-nestor-letopisec/

17. http://www.historicus.ru/povest_vremennih_let_kak_istoricheskii_istochnik (Erişim Tarihi 10.12.2019)

18. https://vk.com/rasa77?z=photo-188431070_457240434%2Falbum-188431070_00%2Frev (Erişim Tarihi 15.12.2019)

19. https://www.ancient-origins.net/artifacts-other-artifacts/rare-and-enigmatic-zbruch-idol- 4-headed-slavic-god-pulled-river-003794 (Erişim Tarihi 15.12.2019)

20. https://www.ancient-origins.net/artifacts-other-artifacts/rare-and-enigmatic-zbruch-idol- 4-headed-slavic-god-pulled-river-003794 (Erişim Tarihi 15.12.2019)

21. https://www.ancient-origins.net/artifacts-other-artifacts/rare-and-enigmatic-zbruch-idol- 4-headed-slavic-god-pulled-river-003794 (Erişim Tarihi 15.12.2019)

22. http://wordsland.ru/slavmif/veles.php (Erişim Tarihi 04.12.2019)

23. http://web-kapiche.ru/278-makosh.html (Erişim Tarihi 04.12.2019)

24. http://web-kapiche.ru/278-makosh.html (Erişim Tarihi 04.12.2019)

25. http://godsbay.ru/slavs/svarog.html (Erişim Tarihi 07.12.2019)

26. http://putisvaroga.ru/slavyanskie-vedicheskie-bogi/bog-dazhdbog/ (Erişim Tarihi 04.12.2019)

27. https://xn--80aejvmu5h.xn--80aswg/stribog/ (Erişim Tarihi 04.11.2019)

28. http://www.bolshoyvopros.ru/questions/1482617-kto-takoj-bog-semargl.html (Erişim Tarihi 04.11.2019)

29. http://radogost.ru/yarila.html (Erişim Tarihi 01.12.2019)

30. https://www.slavyarmarka.ru/slavjanskij-bog-kupala/ (Erişim Tarihi 04.09.2019)

31. https://www.rbth.com/multimedia/2015/06/21/celebrating-the-june-solistice-in-vladivostok_97467 (Erişim Tarihi 04.12.2019)

32. https://xn--80aejvmu5h.xn--80aswg/kostroma-boginya/ (Erişim Tarihi 04.12.2019)

33. http://slavyanskiebogi.ru/tolkovanie/96-kreshchenie-rusi-knyazem-vladimirom-988 (Erişim Tarihi 05.12.2019)

34. http://yur-gazeta.ru/interesnoe/kakoi-segodnia-prazdnik-26-iunia-2019-cerkovnyi-prazdnik-akylina-grechishnica-otmechaut-v-rossii.html (Erişim Tarihi 04.12.2019)

35. https://tr.pinterest.com/pin/278378820697353001/ (Erişim Tarihi 02.01.2020)

7. EKLER

Resim 1: Rus devletinin kurucusu Rurik. (Web Kaynakça 14)

Resim 2: Knez Vladimir'in vaftizi. (Web Kaynakça 15)

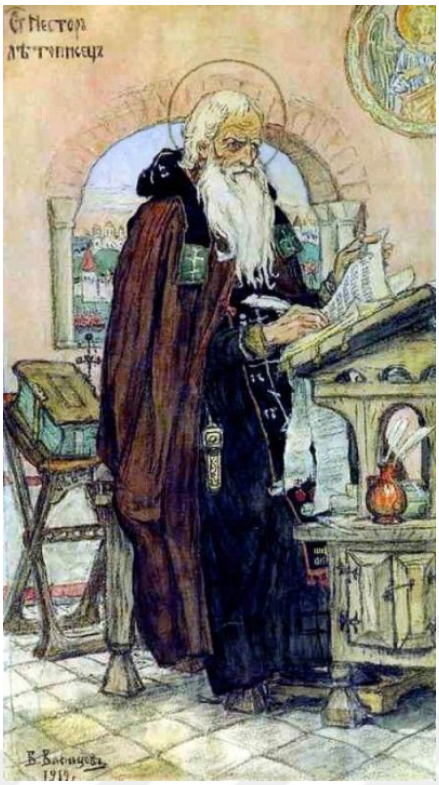

Resim 3: İlk Rus yıllık yazarı Nestor. (Web Kaynakça 16)

Resim 4: İlk Rus yıllığı Geçmiş Yıllar Masalı. (Web Kaynakça 17)

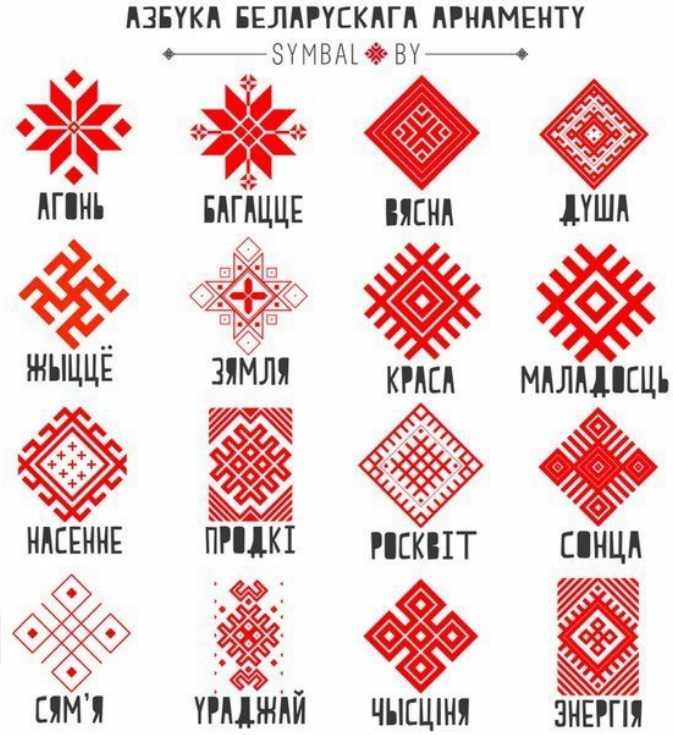

Resim 5: Rus mitolojisinden dokuma figürleri. (Web Kaynakça 18)

Resim 6: Ukrayna'da bulunan pagan tanrılarına ait heykel. (Web Kaynakça 19)

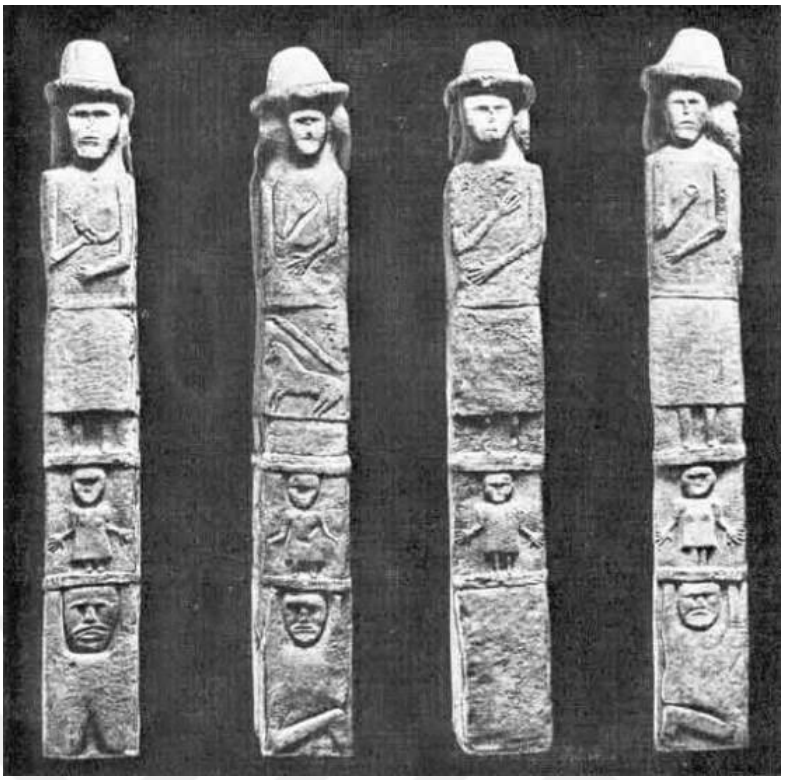

Resim 7: Zbruch heykelinin yüzleri. (Web Kaynakça 20)

Resim 8: Perun. (Web Kaynakça 21)

Resim 9: Volos. (Web Kaynakça 22)

Resim 10: Mokoş. (Web Kaynakça 23)

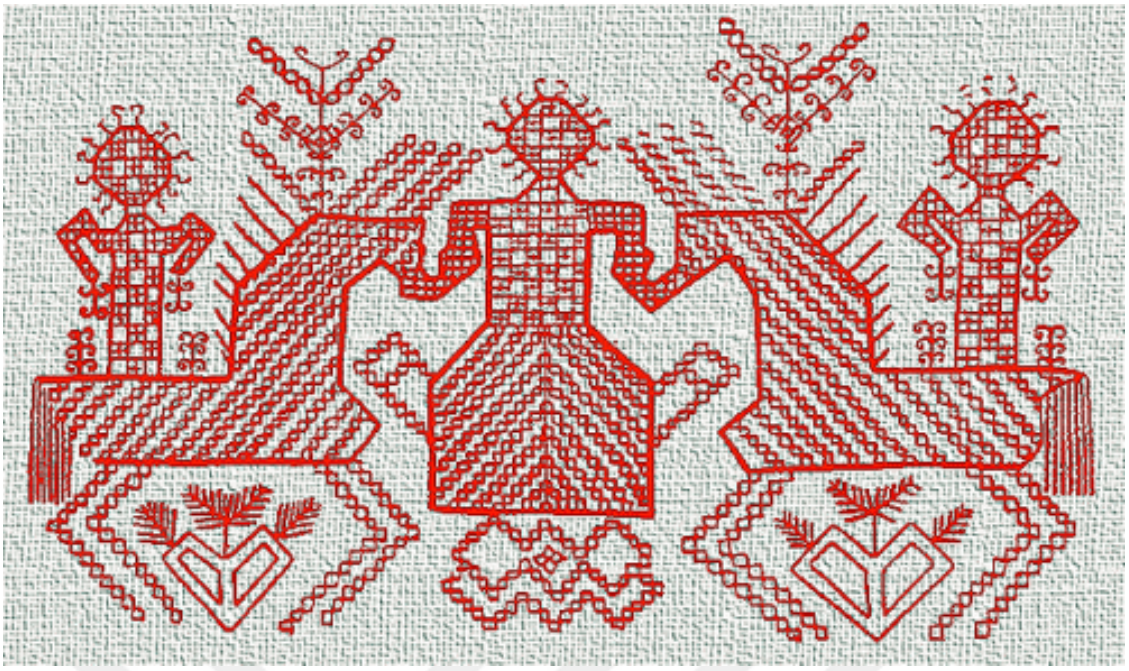

Resim 11: Tanrıça Mokoş tasvirinin, kumaşlara nakşedişmiş örneği. (Web Kaynakça 24)

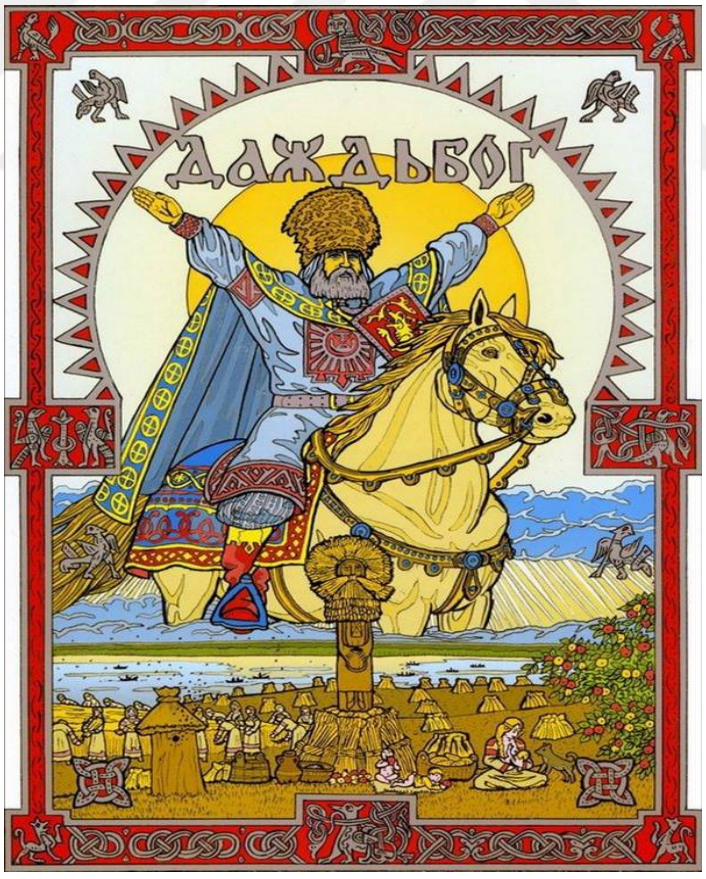

Resim 12: Dazbog. (Web Kaynakça 26)

Resim 13: Stribog. (Web Kaynakça 27)

Resim 14: Simargl. (Web Kaynakça 28)

Resim 15: Yarilo. (Web Kaynakça 29)

Resim 16: Kupala. (Web Kaynakça 30)

Resim 17: Günümüzde kutlanan bir Kupala bayramı. (Web Kaynakça 31)

Resim 18: Kostroma (Web Kaynakça 32)

Resim 19: Vladimir'in Rus halkını vaftiz edişi. (Web Kaynakça 33)

Resim 20: Akulina. (Web Kaynakça 34)

Resim 21: Ded Maroz (Ayaz Ata). (Web Kaynakça 35)